

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัย การดำเนินการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของ องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดมหาสารคาม ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

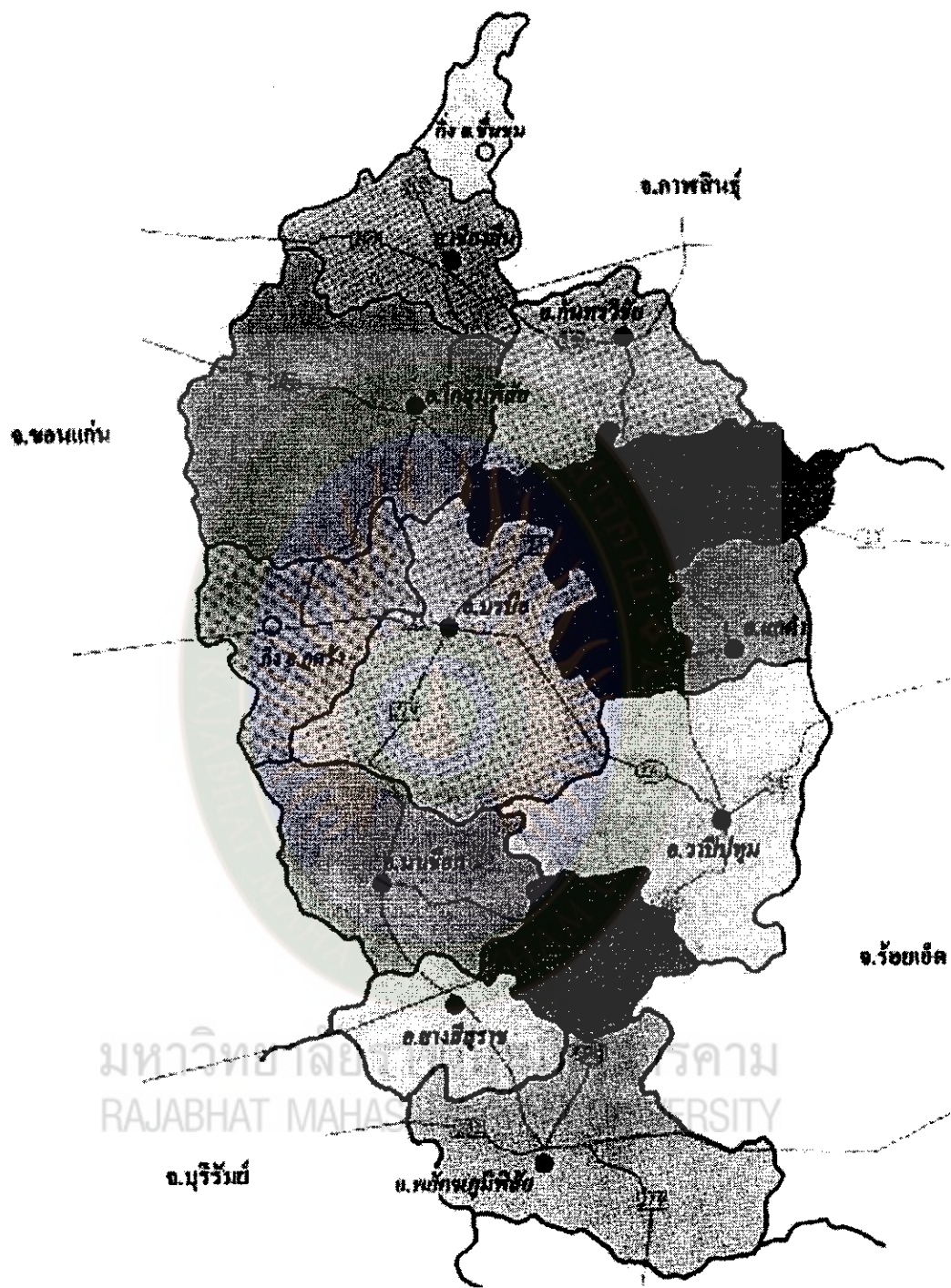
1. บริบทของจังหวัดมหาสารคาม
2. แนวคิดเกี่ยวกับขยะ
3. การจัดการขยะของจังหวัดมหาสารคาม
4. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการ
5. แนวคิดเกี่ยวกับความพร้อมในการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบล
6. การบริหารจัดการมูลขยะขององค์การบริหารส่วนตำบล
7. ทฤษฎีการมีส่วนร่วม
8. องค์การบริหารส่วนตำบล
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. บริบทของจังหวัดมหาสารคาม

1.1 ที่ตั้งและขนาด

จังหวัดมหาสารคามตั้งอยู่บริเวณตอนกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนืออยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 15 องศา 25 ลิปดา และ 16 องศา 40 ลิปดาเหนือ เส้นแวงที่ 102 องศา 50 ลิปดา และ 103 องศา 30 ลิปดาตะวันออก มีพื้นที่ 5,228.843 ตารางกิโลเมตร หรือ 3,268,208 ไร่ ห่างจาก กรุงเทพฯ โดยทางรถยนต์ 470 กิโลเมตร (สำนักงานจังหวัดมหาสารคาม. 2549 : ไม่มีเลขหน้า) มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ จังหวัดขอนแก่นและจังหวัดกาฬสินธุ์
ทิศใต้	ติดต่อกับ จังหวัดสุรินทร์และจังหวัดบุรีรัมย์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ จังหวัดกาฬสินธุ์และจังหวัดร้อยเอ็ด
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ จังหวัดขอนแก่นและจังหวัดบุรีรัมย์

ภาพที่ 2 แสดงแผนที่จังหวัดมหาสารคาม
ที่มา : <http://www.mahasarakham.go.th/oldms/>

1.2 ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปของจังหวัดมหาสารคามเป็นพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ ถึงลูกคลื่นลอนลาด พื้นที่โดยทั่วไปมีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 130 – 230 เมตร ด้านทิศตะวันตกและทิศเหนือเป็นที่สูงในเขตอำเภอโกสุมพิสัย อำเภอเชียงยืน และอำเภอกันทรวิชัย ครอบคลุมพื้นที่ประมาณครึ่งหนึ่งของพื้นที่จังหวัด และค่อยๆ ลาดเทมาทางทิศตะวันออกและทิศใต้ มีลำน้ำสำคัญหลายสายไหลผ่าน สภาพพื้นที่ที่สามารถแบ่งออกได้ 3 ลักษณะ คือ

พื้นที่ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มริมน้ำ เช่น ที่ราบลุ่มริมแม่น้ำชี ในบริเวณอำเภอเมืองมหาสารคาม อำเภอโกสุมพิสัย และทางตอนใต้ของจังหวัด แถบชายทุ่งกุลาร้องไห้

พื้นที่ค่อนข้างราบเรียบสลับกับลูกคลื่นลอนลาด พบทางบริเวณตอนเหนือของอำเภอพยัคฆภูมิพิสัย เป็นแนวยาวไปทางตะวันออกถึงอำเภอเมืองมหาสารคาม

พื้นที่ลูกคลื่นลอนลาด สลับกับพื้นที่ลูกคลื่นลอนชัน พบทางตอนเหนือ และตะวันตกของจังหวัด บริเวณนี้มีเนื้อที่ประมาณครึ่งหนึ่งของเนื้อที่ของจังหวัด

1.3 ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดมหาสารคามมีลักษณะอากาศแบบมรสุมเขตร้อน (Tropical Monsoon Climate) ในช่วงฤดูร้อนจะมีอากาศร้อนอบอ้าว ในช่วงมรสุมฤดูร้อนจะได้รับลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดมาจากมหาสมุทรอินเดีย ซึ่งทำให้เกิดฝนตก สำหรับปริมาณน้ำฝนพื้นที่บริเวณจังหวัดได้รับนั้น ส่วนมากจะเกิดจากผลกระทบของพายุหมุนเขตร้อนที่เคลื่อนผ่านประเทศเวียดนามและเข้าสู่ประเทศไทย

ปี 2548 ฤดูร้อนในเดือนเมษายน มีอุณหภูมิสูงประมาณ 41 องศาเซลเซียส และมีอุณหภูมิต่ำสุดในเดือนมกราคม ประมาณ 11 องศาเซลเซียส (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 แสดงสถิติอุณหภูมิตั้งสูงสุด - ต่ำสุดของจังหวัดมหาสารคามปี 2544 -2548

ปี/ เดือน	อุณหภูมิ (องศาเซลเซียส)									
	ปี2544		ปี 2545		ปี2546		ปี2547		ปี2548	
	สูงสุด	ต่ำสุด	สูงสุด	ต่ำสุด	สูงสุด	ต่ำสุด	สูงสุด	ต่ำสุด	สูงสุด	ต่ำสุด
ม.ค.	37.4	11.0	36.5	12.5	35.5	11.7	35.3	11.0	38.0	8.8
ก.พ.	37.5	12.0	36.9	16.0	37	13.9	36.8	12.0	39.7	17.5
มี.ค.	39.0	20.7	40.5	17.0	38	20.7	40.0	17.0	40.8	15.5
เม.ย.	42.0	23.3	40.4	21.0	40	23.3	41.0	20.6	40.5	20.5
พ.ค.	38.0	21.7	37.5	23.0	42	21.7	38.8	23.1	40.0	23.0
มิ.ย.	37.0	23	37.0	22.9	38	23	37.5	22.0	36.6	22.5
ก.ค.	36.5	21.7	37.0	22.6	38	21.6	37.9	21.7	37.0	22.5
ส.ค.	35.5	22.9	35.5	22.1	36.5	20.9	35.3	22.9	36.0	23.0
ก.ย.	35.5	22.5	34.5	22.1	35	21.3	35.0	22.5	34.5	22.4
ต.ค.	35.5	20.0	34.8	18.9	37	18.4	35.0	19.8	35.5	20.0
พ.ย.	35.3	17.5	37.0	17.0	36.5	16.3	37.0	16.0	36.5	17.5
ธ.ค.	35.5	11.5	36.5	16.3	33.6	11.5	34.5	12.0	34.5	11.5

ที่มา : สถานีอุตุนิยมวิทยามหาสารคาม : <http://www.maharakham.go.th/oldms/>

ฤดูฝนจะเริ่มประมาณกลางเดือนพฤษภาคมถึงประมาณกลางเดือนตุลาคม โดยวัดปริมาณน้ำฝน ช่วงระหว่างเดือน มกราคม – ตุลาคม 2548 มีปริมาณน้ำฝนทั้งหมด 1,224.7 มิลลิเมตร และมีปริมาณน้ำฝนมากกว่าปี 2547 เท่ากับ 71.6 มิลลิเมตร โดยมีจำนวนวันฝนตกเท่ากับ 102 วัน เดือนที่มีจำนวนวันฝนตกมากที่สุดคือ เดือน กรกฎาคม และสิงหาคม มีจำนวนวันฝนตกเท่ากับ 18 วัน (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 สถิติปริมาณน้ำฝนของจังหวัดมหาสารคาม ปี 2543 – 2548

ปี/ เดือน	ปริมาณน้ำฝน												รวมทั้ง ปี (มม.)
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	
2543	1.1	25.9	12.3	209	385.6	285.7	244.2	181.1	188	47.8	-	-	1,580.5
2544	0.0	0.0	52.4	65.8	92.4	264.4	114.2	276.5	198.6	188.9	16.7	-	1,269.9
2545	0.1	0.7	46.4	34.8	186.4	114.7	80.2	375.2	374.1	154.8	8.9	6.8	1,383.1
2546	0.0	20.3	42.5	61.1	115.8	155.7	108.8	269.1	303.2	14.8	0.0	0.0	1,091.3
2547	24.5	58.7	2.0	124.6	198.6	169.2	274.3	209.3	75.2	12.6	4.1	0.0	1,153.1
2548	-	0.0	12.8	81.0	273.8	118.6	167.8	251.0	279.9	39.8	-	-	1,224.7

ที่มา : สถานีอุตุนิยมวิทยามหาสารคาม : <http://www.mahasarakham.go.th/oldms/>

1.4 เขตการปกครอง

จังหวัดมหาสารคามมีพื้นที่ประมาณ 5,228.843 ตารางกิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 11 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ 133 ตำบล (องค์การบริหารส่วนตำบล 131 แห่ง) 1,934 หมู่บ้าน โดยอำเภอที่มีพื้นที่มากที่สุด คือ โกสุมพิสัย รองลงมาคือ อำเภอบรบือ, อำเภอวาปีปทุม และอำเภอเมืองฯ ตามลำดับ มีพื้นที่เท่ากับ 827.876 681.622 605.744 และ 556.697 ตารางกิโลเมตร หรือ คิดเป็นร้อยละ 15.83 13.03 11.58 และ 10.64 ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัด (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนพื้นที่ หมู่บ้าน ตำบล ครุฑเรือน ประชากร เป็นรายอำเภอ ของจังหวัดมหาสารคาม 2548

อำเภอ/กิ่ง อำเภอ	พื้นที่		จำนวน		ประชากร			ครุฑเรือน
	ตร.กม.	ร้อยละ	ตำบล	หมู่บ้าน	ชาย	หญิง	รวม	
เมือง	556.697	10.65	14	185	69,791	72,540	142,331	40,686
โกสุมพิสัย	827.876	15.84	17	230	59,214	59,911	119,125	28,914
วาปีปทุม	605.744	11.59	15	240	56,417	57,456	113,873	25,491

อำเภอ/กิ่ง อำเภอ	พื้นที่		จำนวน		ประชากร			ครัวเรือน
	ตร.กม.	ร้อยละ	ตำบล	หมู่บ้าน	ชาย	หญิง	รวม	
บรบือ	681.622	13.05	15	203	54,120	54,124	108,244	27,652
พยัคฆฯ	342.79	6.56	14	227	43,736	44,031	87,767	20,358
กันทรวิชัย	372.221	7.12	10	183	38,920	41,495	80,415	19,531
นาเชือก	528.798	10.12	10	145	30,410	30,516	60,926	13,861
เขียงหิน	277.618	5.31	8	116	30,831	31,180	62,011	15,405
นาคน	248.449	4.76	9	94	18,175	18,246	36,421	8,239
แกดำ	149.521	2.86	5	88	14,707	14,555	29,262	6,539
ยางสีสุราช	242.507	4.64	7	91	17,724	17,723	35,447	7,781
กิ่ง อ.กุฉีกรัง	267	5.11	5	85	18,198	17,910	36,108	8,558
กิ่งอ.ชื่นชม	128	2.38	4	47	12,081	12,458	24,539	5,649
รวม	5,228.84	100	133	1,934	464,324	472,165	936,485	228,659

ที่มา: ที่ทำการปกครอง จ.มหาสารคาม : <http://www.mahasarakham.go.th/oldms/>

1.5 ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

การไฟฟ้า ปี 2547 จังหวัดมีจำนวนหมู่บ้านที่มีไฟฟ้าใช้ครบทุกหมู่บ้าน โดยมีจำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้แล้ว 208,027 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 90.79 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดของจังหวัด โดยมีจำนวนครัวเรือนที่ยังไม่มีไฟฟ้าใช้จำนวน 8,130 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 0.57 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด (ข้อมูล ปี 2547)

ประปา จังหวัดมหาสารคามมีหมู่บ้านที่มีน้ำประปาใช้ทั้งสิ้น 1,678 หมู่บ้าน จากจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 1,934 หมู่บ้าน หรือคิดเป็นร้อยละ 86.76 โดยอำเภอที่มีอัตราการร้อยละของหมู่บ้านที่มีน้ำประปาใช้มากที่สุดคือ กิ่งอำเภอกุฉีกรังและกิ่งอำเภอชื่นชม หรือคิดเป็นร้อยละ 95.29 และ 93.61 ตามลำดับ (สำนักงานสถิติจังหวัดมหาสารคาม อ้างใน ที่ทำการปกครองจังหวัดมหาสารคาม. 2549: ไม่มีเลขหน้า)

โทรศัพท์ จังหวัดมีจำนวนชุมสายโทรศัพท์ทั้งเครือข่าย TOT และ TT&T จำนวน 30 ชุมสาย มีเลขหมายโทรศัพท์ที่เปิดบริการได้ทั้งหมดจำนวน 39,373 เลขหมาย ที่สามารถเปิดบริการได้แล้ว 32,293 เลขหมาย ในจำนวนนี้เป็นเลขหมายโทรศัพท์สาธารณะจำนวน 5,394

เลขหมาย คิดเป็นร้อยละ 13.69 ของเลขหมายที่เปิดบริการทั้งหมด และเหลือเลขหมายที่สามารถรองรับได้อีก 7,080 เลขหมาย

การคมนาคมขนส่ง การคมนาคมของจังหวัดมหาสารคาม จะใช้การคมนาคมทางบกเป็นหลัก จากข้อมูลของสำนักงานทางหลวงชนบทมหาสารคาม ปี 2548 ปรากฏว่า มีโครงการก่อสร้างถนน จำนวน 25 โครงการ เป็นประเภทผิวจราจรลาดยางทั้งหมด 41.240 กม. คอนกรีตทั้งหมด 2.10 กม.

ปี 2547 (ข้อมูล พ.ศ. 47) สถิติปริมาณรถตามพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 จำนวน 211,603 คัน เพิ่มขึ้นจากปี 2546 จำนวน 707 คัน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.33 ของจำนวนรถที่จดทะเบียนในปี 2546 จำนวนรถที่จดทะเบียนมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ รถจักรยานยนต์ รถยนต์บรรทุกส่วนบุคคล และรถยนต์นั่งส่วนบุคคลไม่เกิน 7 คน โดยมีจำนวนเท่ากับ 166,435 32,448 และ 7,658 คัน ตามลำดับ หรือคิดเป็นร้อยละ 78.65 15.33 และ 3.61 ของจำนวนรถที่จดทะเบียนในปี 2546

2. แนวคิดเกี่ยวกับขยะ

เทียน ทองแก้ว (2545 : 41) กล่าวว่า โดยทั่วไปแล้วย่อมเป็นที่ยอมรับกันว่าสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัวเรามีความสำคัญต่อมนุษย์ ทั้งนี้เพราะสิ่งแวดล้อม หลายสิ่งสามารถให้ทุกสิ่งทุกอย่างแก่มนุษย์ได้ เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และพลังงาน รวมทั้งความปลอดภัยในชีวิต แต่อย่างไรก็ตาม สิ่งแวดล้อมที่เป็นประโยชน์มีแนวโน้มที่จะลดลงเรื่อย ๆ ดังนั้นการเรียนรู้สิ่งแวดล้อม จึงเป็นสิ่งสำคัญในอันที่จะนำผลของการศึกษาไปปรับเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตของมนุษย์ที่ดีขึ้น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จึงกล่าวได้ว่า สิ่งแวดล้อมนั้นเป็นทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่บนโลก ซึ่งอาจจะเป็นสิ่งให้คุณและให้โทษต่อมนุษย์หรือสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ และอาจจะเป็น ของแข็ง ของเหลว ก๊าซ ทั้งที่เป็นพิษและไม่เป็นพิษ สภาวะทางฟิสิกส์ อันได้แก่ เสียง ความสั่นสะเทือน แสง ความร้อน โรงเรียน วัด ชุมชน กฎ ระเบียบ ฯลฯ

จากข้อมูลการศึกษาได้นำมาสรุปได้ว่า สาเหตุที่ทำให้เกิดขยะนั้นเกิดได้หลายด้าน ทั้งทางด้านการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากร ซึ่งการดำรงชีวิตของมนุษย์นั่นเองที่ก่อให้เกิดปัญหาเศษวัสดุที่เหลือใช้ เช่น พวกกระดาษ แก้ว และเศษเหล็กต่าง ๆ ส่วนอีกทางหนึ่ง คือ ทางด้านตัวประกอบของขยะก็ได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไป กลายเป็นวัสดุที่ย่อยสลายได้

ซากชิ้น เช่น พลาสติก โลหะ โฟม เพื่อให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น ผู้วิจัยจะทำการอธิบายถึง ขยะดังต่อไปนี้

2.1 องค์ประกอบของขยะ

กรมการปกครอง (2540 : 16) กล่าวว่า ข้อมูล องค์ประกอบ และลักษณะสมบัติของ ขยะเป็นสิ่งจำเป็นและมีประโยชน์มากในกระบวนการแยกขยะเพื่อนำกลับไปใช้ประโยชน์ และประกอบพิจารณาเลือกกำจัดขยะที่เหมาะสมในการสำรวจรวบรวมข้อมูล

องค์ประกอบของขยะ คือ ประเภทต่าง ๆ ที่รวมกันอยู่ในกอง เช่น เศษอาหาร เศษผัก ผลไม้ เศษกระดาษ เศษพลาสติกและ โฟม ยาง หน้า ฝา ไม้ แก้ว โลหะ หิน และกระเบื้อง อิฐ และอื่น ๆ เป็นต้น องค์ประกอบของขยะสามารถแบ่งได้เป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

- 2.1.1 ผัก เศษอาหาร (Garbage)
- 2.1.2 กระดาษ (Paper)
- 2.1.3 พลาสติก (Plastics)
- 2.1.4 ยาง (Rubber)
- 2.1.5 หนัง (Leather)
- 2.1.6 ผ้า (Clothes)
- 2.1.7 ไม้ (Wood)
- 2.1.8 แก้ว (Glass)
- 2.1.9 โลหะ (Metals)
- 2.1.10 หิน กระเบื้อง (Stone & Ceramics)
- 2.1.11 อื่น ๆ (Miscellaneous)

2.2 ประเภทของขยะ

แบ่งตามชนิดของขยะ ได้เป็น 2 ประเภท คือ (กรมการปกครอง. 2540 : 15)

1. **ขยะเปียก** หมายถึง ขยะที่ประกอบด้วยสารอินทรีย์ และความชื้นที่ค่อนข้าง สูง อาจเรียกว่าสด ได้แก่ เศษผัก เศษเนื้อ เศษผลไม้ อาหารเหลือทิ้ง ประเภทนี้ทำให้เกิดการ ย่อยสลายได้อย่างรวดเร็ว ส่วนมากมาจากบ้านเรือน ร้านอาหาร ภัตตาคาร ตลาดสด โดยเป็น ตัวการที่สำคัญที่ก่อให้เกิดกลิ่นเหม็นรบกวน เป็นแหล่งอาหารของสัตว์และแมลงนำโรค และเป็นแหล่งแพร่กระจายของเชื้อโรคอีกด้วย

2. ขยะแห้ง หมายถึง เศษวัสดุต่าง ๆ ที่เหลือใช้เกิดจากบ้านเรือน และแหล่งธุรกิจ และไม่ใช่ของสดหรือเถ่าถ่าน ได้แก่ เศษผ้า เศษยาง เศษรองเท้า กระดาษ เป็นต้น ประเภทนี้ มีความชื้นต่ำและย่อยสลายได้ช้าจึงไม่ก่อให้เกิดกลิ่นเหม็น แต่ถ้ามีการสะสมมาก และการจัด กระจายทั่วไปทำให้เกาะกระจุกเป็นที่อยู่ของสัตว์นำโรค เป็นเชื้อเพลิง และไปอุดตันท่อหรือ รางระบายน้ำได้

แบ่งตามมูลค่าของขยะ แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ (กองสาธารณสุขสิ่งแวดล้อม เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์, 2540 : 5)

1. ขยะที่มีมูลค่า หมายถึง ขยะที่ยังสามารถนำมาใช้ใหม่ได้อีก เช่น แก้ว กระดาษ โลหะ เป็นต้น

2. ขยะที่ไม่มีมูลค่า หมายถึง ขยะที่ย่อยสลายได้ง่ายและไม่สามารถนำไปใช้ ประโยชน์ได้อีก เช่น เศษผัก เศษอาหาร เป็นต้น

ผู้วิจัยสามารถสรุปประเภทของขยะ ได้ดังนี้

1. ขยะที่ย่อยสลายได้ (ขยะเปียก) เช่น ผัก ผลไม้ เศษอาหาร กระดุก ฯลฯ
2. ขยะที่เผาไหม้ได้ (ขยะแห้ง) เช่น กระดาษ พลาสติก ฯลฯ
3. ขยะที่หมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ (ของรีไซเคิล) ได้แก่ กระดาษหนังสือพิมพ์ กล่อง กระดาษ ฯลฯ
4. ขยะอันตราย ได้แก่ ขยะติดเชื้อจากสถานพยาบาล สารเคมี ฯลฯ

3. การจัดการขยะของจังหวัดมหาสารคาม

จากรายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการและ จัดลำดับความสำคัญการลงทุนเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมจังหวัดมหาสารคาม ที่จัดทำโดย บริษัท แอ็กทีฟคอนซัลท์ จำกัด ในปี 2539 สามารถสรุปการจัดการขยะมูลฝอยของจังหวัด มหาสารคาม (สำนักงานจังหวัดมหาสารคาม, 2549 : ไม่มีเลขหน้า) ดังนี้

อัตราการเกิดขยะมูลฝอยในปี 2538 มีประมาณ 86.06 ตันต่อวัน และจะเพิ่มสูงขึ้น เป็น 105.64 ตันต่อวันในปี 2558 ทั้งนี้ แนวโน้มในอนาคต ปี 2558 ซึ่งอยู่ภายใต้ข้อสมมุติที่ว่า พฤติกรรมการผลิตขยะมูลฝอยของคนไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อัตราการเกิดขยะมูลฝอยต่อ วันมีปริมาณสูงที่สุด คือ เทศบาลเมือง ในปี 2538 พบว่า มีจำนวน 36.66 ตันต่อวัน จาก ปริมาณขยะทั้งหมดของจังหวัด คือ 86.06 ตันต่อวัน หรือคิดเป็นร้อยละ 42.60 ของปริมาณขยะ มูลฝอยทั้งหมด สำหรับเทศบาลตำบลที่มีอัตราการเกิดขยะมูลฝอยต่อวันค่อนข้างสูงตาม

ปริมาณมากน้อยรองลงมาได้แก่ เทศบาลตำบลพัคฆภูมิพิสัย, หัวขวาง, บรบือ และหนองแสง ตามลำดับ ขยะมูลฝอยที่เก็บได้ในแต่ละวัน จะขนไปยังพื้นที่ ๆ กำหนดไว้เป็นที่ทิ้ง ซึ่งอยู่ห่างจากเทศบาลประมาณ 0.5 ถึง 7 กิโลเมตร และวิธีกำจัดขยะที่นิยมปฏิบัติในปัจจุบันคือ กองบนพื้นที่จัดเตรียมไว้และเผาฝังกลบ อย่างถูกสุขลักษณะ เผาในเตาเผาและเผาในหลุม แต่ที่นิยมกันมากคือกองบนพื้นที่จัดเตรียมไว้และเผา

ตารางที่ 4 แสดงอัตราการเกิดขยะมูลฝอย (ต่อ/วัน) จังหวัดมหาสารคาม พ.ศ. 2538 – 2558

เทศบาล	อำเภอ	2538	%	2543	%	2548	%	2553	%	2558	%
1. เมืองฯ	เมืองฯ	36.66	42.6	38.95	43.07	41.39	43.49	43.98	43.81	46.72	44.23
2. ตำบลเวียงน้ำ	เมืองฯ	3.08	3.58	3.21	3.55	3.36	3.53	3.51	3.5	3.66	3.46
3. ตำบลหนองแสง	วาปีฯ	6.00	6.97	6.17	6.82	6.35	6.67	6.53	6.51	6.72	6.36
4. ตำบลนาคูน	นาคูน	2.54	2.95	2.99	3.32	3.51	3.69	4.13	4.12	4.85	4.59
5. ตำบลแกดำ	แกดำ	4.09	4.75	4.2	4.64	4.31	4.53	4.42	4.4	4.54	4.3
6. ตำบลเชียงยืน	เชียงยืน	4.05	4.71	4.16	4.6	4.21	4.42	4.48	4.46	4.49	4.25
7. ตำบลบรบือ	บรบือ	6.78	7.88	6.91	7.64	7.17	7.53	7.38	7.35	7.59	7.18
8. ตำบลนาเชือก	นาเชือก	2.6	3.02	2.72	3.01	2.84	2.99	2.96	2.95	3.09	2.93
9. ตำบลโคกพระ	กันทรฯ	2.8	3.25	2.92	3.23	3.05	3.2	3.09	3.18	3.33	3.15
10. ตำบลหัวขวาง	โกสุมฯ	6.9	8.02	7.1	7.85	7.31	7.68	7.52	7.49	7.74	7.33
11. ตำบลพัคฆภูมิพิสัย	พัคคมฯ	10.56	12.27	11.11	12.28	11.68	12.27	12.28	12.23	12.91	12.22
รวม		86.06	100	90.44	100	95.18	100	100.3	100	105.64	100

หมายเหตุ : ค่าประมาณการจากจำนวนประชากร ในปี 2543 , 2548 , 2553 และ 2558

ที่มา : รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการและจัดลำดับความสำคัญการลงทุนเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม จังหวัดมหาสารคาม ปี 2539 (สำนักงานจังหวัดมหาสารคาม. 2549 : ไม่มีเลขหน้า)

พื้นที่ทิ้งขยะที่มีในปี 2538 มีตั้งแต่ 1 ไร่ ถึง 30 ไร่ โดยเฉลี่ยประมาณ 9.1 ไร่ ต่อชุมชน ผู้รับผิดชอบในการจัดการขยะมูลฝอยระบุว่า พื้นที่ทิ้งขยะที่มีในปัจจุบันสามารถใช้ต่อไปได้อีก 3 ปี (เทศบาลตำบลพัคฆภูมิพิสัย) ถึง 31 ปี (เทศบาลตำบลนาเชือก) สำหรับการสงวนพื้นที่ทิ้งขยะเผื่อไว้สำหรับอนาคต ปรากฏว่ามีเพียงแห่งเดียว คือเทศบาลตำบลนาเชือก ส่วนเทศบาลที่เหลือไม่ปรากฏว่ามีวางแผนไว้สำหรับอนาคตแต่อย่างใดโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของเทศบาลตำบลพัคฆภูมิพิสัย ซึ่งมีเนื้อที่ทิ้งขยะน้อยที่สุด คือมีพื้นที่เพียง 1 ไร่ เท่านั้น

ตารางที่ 5 แสดงสภาพพื้นที่ทิ้งขยะมูลฝอย จังหวัดมหาสารคาม

เทศบาล	บริการคิดเป็นร้อยละของครัวเรือนทั้งหมด	วิธีการจัด (คูรหัส)	พื้นที่ทิ้งขยะในปัจจุบัน (ไร่)	ระยะทางจากเทศบาล (ก.ม)	ใช้ได้ถึง ปี พ.ศ.	มีการสงวนพื้นที่ทิ้งขยะเอาไว้ในอนาคต (ไร่)	ระยะทาง (ก.ม.)	นำเสียดังกล่าวมา
1. เมืองฯ	ไม่มีข้อมูล	1	24	12	2540	กำลังจัดหา	-	-
2. ตำบลเวียงน้ำ	ไม่ระบุ	1	6	3	2545	-	-	-
3. ตำบลหนองแสง	80	1	10	4	ไม่ระบุ	-	-	-
4. ตำบลนาइन	60	1,2	3	2	2548	-	-	-
5. ตำบลแกดำ	60	1	15	ไม่ระบุ	2560	-	-	-
6. ตำบลเชียงยืน	98	5	4	1	2545	-	-	-
7. ตำบลมรือ	100	1,2	13	3	2543	-	-	มี
8. ตำบลนาเชือก	90	1,2	30	1	2568	20	1.5	มี
9. ตำบลโคกพระ	80	1	7	0.5	2545	-	-	-
10. ตำบลหัวขวาง	70	1,2,4	2	5	ไม่ระบุ	-	-	-
11. ตำบลพยัคฆภูมิพิสัย	ไม่ระบุ	1	1	7	2540	กำลังจัดหา	-	-

หมายเหตุ วิธีการกำจัด 1 = กองบนพื้นที่จัดเตรียมไว้และเผา 2 = ฝังกลบอย่างถูกสุขลักษณะ
3 = หมักทำปุ๋ย 4 = เผาในเตาเผา 5 = เผาในหลุม

ที่มา : รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการและ
จัดลำดับความสำคัญการลงทุนเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม จังหวัดมหาสารคาม
ปี 2539 (สำนักงานจังหวัดมหาสารคาม. 2549 : ไม่มีเลขหน้า)

สรุป การดำเนินการจัดการขยะที่เป็นรูปธรรมส่วนมากเป็นการดำเนินการโดยเทศบาล
ข้อมูลการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดมหาสารคามที่ชัดเจนยังไม่
ปรากฏเด่นชัด แต่ทั้งนี้ก็จะเห็นได้ว่าแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของขยะมูลฝอยนับวันจะทวีคูณขึ้น
เรื่อย ๆ ฉะนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลในฐานะเป็นผู้บริหารท้องถิ่น จึงไม่สามารถ

หลีกเลี่ยงภารกิจที่จำเป็นอันนี้ได้ ดังนั้นข้อมูลที่ค้นพบจากการศึกษาวิจัยตรงนี้จะ เป็นประโยชน์สำหรับนำไปใช้ในการอภิปรายผลการวิจัยที่ค้นพบ

ข้อเสนอแนะของ ศูนย์พัฒนาทรัพยากรการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เกี่ยวกับวิธีการขยะ ควรดำเนินการดังนี้ (ศูนย์พัฒนาทรัพยากรการศึกษา. 2549. ไม่มีเลขหน้า)

เนื่องจากขยะเป็นปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งที่จะต้องได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องเหมาะสม ความรุนแรงของปัญหาเกี่ยวกับขยะจะมีมาก โดยเฉพาะชุมชนหนาแน่น เช่น ชุมชนเขตเมือง ซึ่งแต่ละแห่งจำเป็นต้องเลือกใช้วิธีการกำจัดที่เหมาะสม วิธีการกำจัดขยะที่ปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบันนี้มีหลายวิธี แต่ละวิธีก็มีความเหมาะสมที่แตกต่างกันออกไป มีทั้งแบบขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ซึ่งวิธีการกำจัดขยะที่ปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบันพอจะสรุปเป็นวิธีต่างๆ ได้ดังนี้ คือ

1. **วิธีนำขยะสดไปเลี้ยงสัตว์ (Hog Feeding)** ขยะสดในที่นี้ หมายถึง เศษอาหารที่รวบรวมมาจากห้องครัว ร้านอาหาร กัดตาการ เศษอาหารเหล่านี้สามารถใช้เลี้ยงสัตว์ซึ่งเศษอาหารเหล่านี้ควรต้มด้วยความร้อนไม่น้อยกว่า 100 องศา นานประมาณ 30 นาที เป็นอย่างน้อยเพื่อทำลายเชื้อโรคและพยาธิเสียก่อน

2. **วิธีถมบ้นที่ลุ่ม (Dumping)** วิธีการกำจัดขยะมูลฝอยแบบนี้เป็นแบบไม่ถูกหลักสุขาภิบาล เป็นวิธีที่ทำการถมขยะมูลฝอยบนที่ลุ่ม โดยปกติควรเป็นขยะมูลฝอยประเภทขยะแห้งที่ไม่ส่งกลิ่นเหม็น ได้แก่ ขยะมูลฝอยที่ได้จากการกวาดถนน ขยะจากโรงงานบางประเภท ที่มีแต่วัสดุแห้งๆ เป็นต้น วิธีถมขยะมูลฝอยบนที่ลุ่มจะมีปัญหาต่างๆ ดังนั้นการกำจัดขยะมูลฝอยบนที่ลุ่ม จะมีปัญหาต่างๆมากมาย ได้แก่ เกิดไฟไหม้ได้ง่าย เป็นแหล่งเพาะพันธุ์แมลง หนู และเชื้อโรคต่างๆ ดังนั้น การกำจัดขยะมูลฝอยด้วยวิธีนี้จึงเป็นวิธีที่ไม่ถูกสุขลักษณะ แต่ได้พบว่า มีชุมชนหลายแห่งได้ทำการกำจัดขยะมูลฝอยด้วยวิธีนี้ โดยปราศจากการควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด และยังมี การเผาขยะมูลฝอย เป็นกองๆซึ่งก่อให้เกิดปัญหามลพิษทางอากาศอย่างรุนแรงอีกด้วย

3. **วิธีการนำขยะไปทิ้งทะเล (Disposal at sea)** การนำขยะไปทิ้งทะเลนั้น ขยะมูลฝอยที่จะนำไปกำจัด ควรเป็นขยะมูลฝอย ที่สลายด้วยยากหรือไม่สลายตัว เช่น ซากรถยนต์ เศษสิ่งก่อสร้าง ซากรถยนต์เก่าๆ จะทำให้ป้องกันการเกิดมลพิษได้ เช่น ยางรถยนต์เก่า ถ้ากำจัดด้วยการกองไว้บนพื้นดิน นอกจากจะทำให้สิ้นเปลืองพื้นที่แล้วมีน้ำขังในยางรถยนต์ แล้วจะเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของยุง แต่ถ้าหากนำไปกำจัดด้วยวิธี นำไปทิ้งทะเล โดยเลือกแหล่งที่

เหมาะสม เช่น บริเวณหินโสโครก แนวหินปะการังที่เสื่อมโทรม นอกจากจะช่วยป้องกันอุบัติเหตุได้แล้ว ก็ยังจะกลายเป็นแหล่งที่พักอาศัยของสัตว์น้ำได้เป็นอย่างดีอีกด้วย ไม่ควรนำเอาขยะมูลฝอยที่ไม่ย่อยสลายน้ำหนักเบาและลอยตัวง่าย เช่น พลาสติกไปกำจัดในทะเล เพราะอาจถูกระแสน้ำพัดพาเข้าสู่ฝั่งทำให้เกิดปัญหา ความสกปรกและขาดความสวยงาม ขยะมูลฝอยสดถ้าจำเป็นต้องกำจัดโดยวิธีนี้จะต้องบดก่อน เพื่อที่จะได้ย่อยสลายตัวได้ ในระยะเวลาสั้นๆ การกำจัดมูลฝอยโดยวิธีนี้ควรทิ้งห่างจากฝั่งอย่างน้อย 8 กม.

4. วิธีการฝังกลบตามหลักสุขาภิบาล (Sanitary landfill) การกำจัดขยะมูลฝอยด้วยวิธีฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล หมายถึง การนำขยะมูลฝอยไปฝังหรือถมในที่ลุ่ม โดยไม่ทำให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม และไม่ทำให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน ซึ่งต้องอาศัยหลักของการย่อยสลายโดยจุลินทรีย์แบบไร้อากาศ นอกจากนี้ยังการเกิดของก๊าซมีเทนและกรดอินทรีย์ต่าง ๆ อีกด้วยการกำจัดด้วยวิธีนี้เป็นการกำจัดขยะมูลฝอยที่ทำให้ ไม่ยากการลงทุนครั้งแรก (ยกเว้นค่าเช่าที่ดินและเครื่องจักรกล) และค่าใช้จ่ายในการดำเนินการถูก (เมื่อเทียบกับวิธีอื่นๆ) รวมทั้งยังสามารถกำจัดขยะได้เกือบทุกชนิด นอกจากนี้ที่ดินที่ใช้ในการกำจัดขยะยังสามารถใช้เป็นประโยชน์ต่อไปได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มน้ำที่มีน้ำขัง และรกร้างว่างเปล่า ซึ่งไม่ทำประโยชน์แต่อย่างใด ก็ใช้ในการกำจัดขยะมูลฝอยตามแบบ Sanitary Landfill และเมื่อดำเนินการแล้วยังสามารถใช้ที่ดินนั้นทำประโยชน์ต่อไปได้ เช่น ทำสนามกีฬา สวนสาธารณะใช้พักผ่อนหย่อนใจ แม้กระทั่งการปลูกบ้าน วิธีดำเนินการกำจัดขยะมูลฝอยทำให้หลายลักษณะ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะภูมิประเทศและมีข้อกำหนดในการกำจัดขยะแบบ Sanitary Landfill แตกต่างกันไป อีกทั้งยังต้องให้มีการป้องกันการปนเปื้อนโดยใช้วิธีการต่างๆ เช่น การคาดด้วยดินเหนียว ปูด้วยแผ่นใยสังเคราะห์ การระบายก๊าซออกจากขยะ ซึ่งการฝังกลบนี้มีอยู่ด้วยกัน 3 วิธีใหญ่ๆ คือ

4.1 วิธีการฝังกลบบนพื้นที่ (Area Method) เป็นวิธีการฝังกลบขยะมูลฝอยจากระดับดินเดิม โดยไม่มีการขุดดินจึงจำเป็นต้องทำคันดิน เหมาะสำหรับพื้นที่ลุ่ม ที่มีระดับน้ำได้ดินสูง และมีข้อเสีย คือ ต้องหาดินจากที่อื่นมาถมขยะมูลฝอยที่บดอัดแล้วในแต่ละวัน

4.2 วิธีการฝังกลบแบบขุดร่อง (Trench Method) เป็นวิธีการฝังกลบขยะจากระดับที่ต่ำกว่าดินเดิม ไม่ต้องเตรียมคันดินแต่อาจมีน้ำขังในพื้นที่ข้างใช้กับพื้นที่ที่มีระดับน้ำได้ดินต่ำ

4.3 วิธีการฝังกลบแบบบ่อ (Depression Method) เป็นวิธีการฝังแลบขยะมูลฝอยที่เหมาะสมกับพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นบ่อหรือหุบเขา พื้นที่ที่ไม่มีดินเพียงพอในการฝังกลบ แต่ต้องมีเครื่องบดอัดขยะมูลฝอยไว้ในพื้นที่ และอาจมีปัญหาเกี่ยวกับน้ำชะขยะมูลฝอยได้

5. **วิธีการหมักทำปุ๋ย (Composting)** เป็นวิธีการที่อาศัยกระบวนการทางชีววิทยา ภายใต้สภาวะที่มีอุณหภูมิสูง ซึ่งเป็นผลมาจากความร้อนที่เกิดจากการย่อยสลาย โดยเปลี่ยนเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีเสถียรภาพ ได้แก่ ปุ๋ย ซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงดิน โดยไม่ก่อให้เกิดปัญหาต่อสภาวะแวดล้อม

สภาวะที่เหมาะสมของการหมักทำปุ๋ย

1. ปริมาณธาตุอาหาร สัดส่วน C/N ควรอยู่ระหว่าง 20-40
2. ขนาดของขยะมูลฝอย ควรมีขนาดเล็กเพื่อถ่ายเทออกซิเจน และเกิดกระบวนการย่อยสลายที่ดียิ่งขึ้น
3. ความชื้น ควรมีค่าอยู่ระหว่าง 50-70%
4. ปริมาณอากาศ ต้องมีปริมาณที่เพียงพอ
5. อุณหภูมิ ควรต่ำกว่า 65-70 C แต่สูงกว่า 50 C
6. PH ควรอยู่ในสภาวะที่เป็นกลาง

6. วิธีการเผาขยะมูลฝอย

การเผา หมายถึง กระบวนการทำลายขยะมูลฝอยที่เป็นของแข็ง ของเหลว และก๊าซ ให้เกิดการสันดาปด้วยกระบวนการเผาไหม้ แปรสภาพเป็นเถ้า ไอเสีย เป็นวิธีการที่สามารถลดปริมาณของขยะมูลฝอยได้ประมาณร้อยละ 70-90

เตาเผาอินไซเนอร์เตอร์ (Incinerator)

เป็นเตาที่ทำให้แห้งแล้วไหม้เอง เป็นเตาที่มีระบบการให้ความร้อน เพื่ออบมูลฝอยที่มีความชื้นให้เกิดการสันดาป อุณหภูมิปกติของการเผาอยู่ระหว่าง 900-1,500 C เป็นเตาเผาแบบ Multiple Chamber ลักษณะของการเผาโดยวิธีนี้ จะมีกระบวนการกำจัดเกิดขึ้นทั้งหมด 6 ขบวนการ คือ

1. ขบวนการเผา
2. ขบวนการกำจัดเถ้า
3. ขบวนการทำให้ไอเสียเย็นลง
4. ขบวนการกำจัดไอเสีย
5. ขบวนการกำจัดน้ำเสีย
6. ขบวนการใช้ความร้อนที่ได้จากการเผาขยะให้เป็นประโยชน์

7. การรณรงค์ลดปริมาณขยะมูลฝอย (SR)

- 7.1 Reduce การลดปริมาณของเสียที่จะเกิดขึ้นให้น้อยลง

- 7.2 Reuse การนำกลับมาใช้ใหม่ เช่น การใช้กระดาษ 2 หน้า
- 7.3 Repair การซ่อมแซมใช้ใหม่
- 7.4 Reject หลีกเลี่ยงการใช้สิ่งของฟุ่มเฟือย
- 7.5 Recycle การแปรรูปกลับมาใช้ใหม่

4. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการ

พีรสิทธิ์ คำนวนตศิลป์ (2543 : 1) กล่าวว่า นับตั้งแต่มนุษย์ได้มีการรวมตัวกันเป็นสังคมเพื่อร่วมกันทำกิจกรรมหนึ่ง มนุษย์ได้พยายามคิดค้นหาแนวทางที่จะทำให้กิจกรรมกลุ่มที่ต้องรับผิดชอบนั้น บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์สิ่งๆ ที่ตนเองต้องการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด การดำเนินกิจกรรมกลุ่ม เป็นจุดเริ่มต้นของการบริหารจัดการที่จะให้เกิดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อันได้แก่ คน วัสดุ และเวลาให้น้อยที่สุด การแบ่งงานกันทำตามความถนัดนับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการบริการจัดการให้เกิดผลผลิต หรือผลงานสูงสุด โดยใช้คนน้อยที่สุดเท่าที่จำเป็น และมีการใช้วัตถุดิบให้น้อยที่สุด การบริหารจัดการจึงเป็นเทคโนโลยีทางสังคมที่ยิ่งใหญ่ที่สุดที่มนุษย์ได้คิดค้นขึ้นมา ซึ่งผ่านการทดลองและมีวิวัฒนาการอันยาวนาน

สังคมมนุษย์ในปัจจุบันเป็นสังคมที่มีความซับซ้อนมากขึ้นกว่าสังคมดั้งเดิม ซึ่งเป็นสังคมที่มนุษย์พึ่งรู้จักการอยู่ร่วมกันและทำกิจกรรมร่วมกัน การบริหารจัดการในยุคปัจจุบันจึงจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพสังคมที่มีลักษณะเป็นสังคมเปิดมากขึ้น มีการแพร่กระจายและถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารกันได้อย่างรวดเร็ว มีความโปร่งใส พร้อมทั้งจะรับการตรวจสอบ และประเมินถึงความสำเร็จของกิจกรรมหรืองานที่สมาชิกหรือผู้ที่ได้รับการมอบหมายให้ทำมากขึ้น

การบริหารจัดการแบบดั้งเดิมที่ไม่ยืดหยุ่นและยึดมั่นกับรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง โดยไม่มีการปรับเปลี่ยนไปตามสภาพสังคม ลำพังเพียงรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งอาจจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพของงาน เหมือนในสังคมดั้งเดิมอีกต่อไป การบริหารจัดการแนวใหม่จึงจำเป็นต้องเกิดขึ้นและมีขนาดใหญ่โตมากขึ้น การบริหารจัดการแบบก้าวหน้าจึงได้ถูกพัฒนาขึ้นให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการและลักษณะของสังคมในปัจจุบัน

4.1 ความหมายของการจัดการ

ธงชัย สันติวงษ์ (2541 : 24) ได้ให้ความหมายของการจัดการว่า การจัดการ หมายถึง การกิจของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือหลายคน (ที่เรียกว่าผู้บริหาร) ที่เข้ามาทำหน้าที่ประสานให้การทำงานของบุคคลที่ต่างฝ่ายต่างทำและไม่อาจประสบผลสำเร็จจากการแยกกันทำให้สามารถบรรลุสำเร็จได้ด้วยดี

สุรินทร์ ม่วงทอง (2538 : 5) ได้ให้ความหมายของการจัดการว่า การจัดการหมายถึง การใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้เกิดผลงานตามวัตถุประสงค์ขององค์กรนั้น

ไพศาล มะระพุกษ์วรรณ (2539 : 5) ได้ให้ความหมายว่า การจัดการ หมายถึง วิธีปฏิบัติเพื่อที่จะบรรลุเป้าหมาย โดยทั่วไปการจัดการคือ การจัดการพัฒนาและประยุกต์ใช้ ซึ่งทรัพยากรต่าง ๆ และทรัพยากรที่สำคัญสิ่งหนึ่งก็คือ พนักงาน ผู้จัดการฝึกใช้ความพยายามในการวางแผนบัญชางานและควบคุมงานของพนักงานและนี่ก็คือ ข้อแตกต่างระหว่างผู้จัดการและพนักงาน

สีดา สนิทานุเคราะห์ (2530 : 24) ได้ให้ความหมายของการจัดการว่า การจัดการ หมายถึง วิธีขั้นตอนหรือรูปแบบในการปฏิบัติงานของผู้ที่เป็นผู้บังคับบัญชาหรือ ผู้บริหารทุกระดับ ทุกสายงานและทุกประเภทกิจกรรมหรือองค์กรในการจัดหรือบริหารทรัพยากรที่มีอยู่ (Input) ให้มีผลออกมา (Output) มีคุณภาพและคุ้มค่าสูงอย่างรวดเร็ว ถูกต้อง และประหยัด โดยวิธีการอันเป็นระบบและมีประสิทธิภาพอยู่ในปัจจุบันนี้นั้นประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ

1. การวางแผน (Planning)
2. การจัดระบบและรูปองค์กร (Organizing)
3. การจัดกำลังคน (Staffing)
4. การสั่งหรือดำเนินการ (Directing)
5. การควบคุม (Controlling)

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2539 : 1) ได้ให้ความหมายของการจัดการว่า การจัดการ หมายถึง กระบวนการออกแบบและรักษาสภาพแวดล้อม ซึ่งบุคคลจะทำงานร่วมกันในกลุ่ม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือหมายถึง กระบวนการเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กร โดยใช้การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การชักนำ (Leading) และ การควบคุม (Controlling) มนุษย์สภาพแวดล้อมทางกายภาพ การเงินทรัพยากร ข้อมูลขององค์กร ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

สมคิด บางโม (2539 : 2) ได้ให้ความหมายของการจัดการว่า การจัดการ หมายถึง การจัดการนั้นไม่ใช่เป็นการทำงานเพื่อให้งานเสร็จสิ้นไปแต่เพียงอย่างเดียวในภาวะปัจจุบันซึ่งวิทยาการก้าวหน้าประชากรเพิ่มขึ้น การแข่งขันทางธุรกิจมีมากขึ้นเรื่อย ๆ การจัดการจึงจำเป็นต้องใช้หลักวิชาการมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับงาน ย่อมจะก่อให้เกิดคุณค่าหลายประการ ดังนี้

1. คุณค่าในด้านการประหยัด หมายถึง จะทำให้การใช้จ่ายเงินทุนเกิดประโยชน์สูงสุด ได้กำไรหรือผลตอบแทนสูงสุด ประหยัดทั้งคน เงิน วัสดุ สิ่งของและเวลา
2. คุณค่าในด้านประสิทธิผล การทำงานให้เสร็จลุล่วงไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือคาดหวังไว้ เรียกว่า การจัดการงานนั้นมีประสิทธิผล แต่ผลสำเร็จของงานดังกล่าวนี้อาจไม่ประหยัดหรือไม่มีประสิทธิภาพได้ หากไม่ใช่หลักวิชาการเข้ามาช่วยในการจัดการ
3. คุณค่าในด้านประสิทธิภาพ หมายถึง การทำงานได้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้และให้ได้รับประโยชน์สูงสุด โดยใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด นักวิชาการบางท่านได้ให้ข้อคิดว่างานที่สำเร็จและถือว่ามีประสิทธิภาพนั้น จะต้องคำนึงถึงความพึงพอใจในผลงานที่ออกมาของบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วย
4. คุณค่าในด้านความเป็นธรรม การจัดการงานหาปฏิบัติตามความพอใจของผู้จัดการโดยมิได้ยึดหลักเกณฑ์และทฤษฎีต่าง ๆ เป็นหลัก ย่อมจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นโดยมิได้ตั้งใจทำให้ขวัญในการทำงานของคนในหน่วยงานไม่ดี ซึ่งจะส่งผลไปถึงคุณภาพของงานที่ปฏิบัติด้วย
5. คุณค่าในเกียรติยศ ชื่อเสียง ผู้จัดการที่ดีมีประสิทธิภาพในทุกสาขางานและในทุกระดับย่อมจะเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องสรรเสริญ ตรงข้ามกับผู้จัดการที่บริหารงานตามใจปราศจากหลักเกณฑ์ เล่นพรรคเล่นพวก การศึกษาวิชาการบริหารจะช่วยให้มีความเข้าใจลึกซึ้งขึ้น มองเห็นลู่ทางที่จะบริหารงานให้ลุล่วงไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นมียอมรับของสังคม

4.2 หลักการจัดการ (Principles of Management)

จากการศึกษาถึงเรื่องการพัฒนาแนวความคิดทางการจัดการ จะเห็นได้ว่างานการบริหารมีความสลับซับซ้อนมากขึ้นแล้วแต่ประเภทและขนาดขององค์การธุรกิจ งานของผู้บริหารนั้น ได้แก่ การสร้างสิ่งแวดล้อมภายในองค์การ และความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อให้งานดำเนินไปตามวัตถุประสงค์นั้นด้วย ในการบริหารหรือการจัดการจะต้องถือหลักประหยัด ประสิทธิภาพและผลตอบแทนอันเกิดจากการใช้ทรัพยากรอันสูงส่งมาสู่องค์การ

ดังนั้นหลักของการจัดการที่เป็นพื้นฐานที่จะช่วยให้องค์กรนั้นบรรลุเป้าหมายตรงตามวัตถุประสงค์ มีดังนี้คือ

1. หลักการกำหนดนโยบาย (The Principle of Policy Making) นโยบายเป็นสิ่งสำคัญในการบริหารงานมาก เพราะนโยบายหมายถึงแนวทางปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ นโยบายอาจเปลี่ยนแปลงได้ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์และสภาวะแวดล้อม
2. หลักการแก้ไขและปรับปรุง (The Principle of Improvement and Adjustment) การแก้ไขและปรับปรุงเป็นหลักเบื้องต้น ที่จะต้องนำมาใช้ในการบริหารเพื่อหาหนทางที่ดีที่สุดสำหรับงานนั้น ๆ
3. หลักของความสมดุล (The Principle of Balance) ในการบริหารจะต้องคำนึงถึงทางสายกลางไม่เข้มงวดจนเกินไป ขณะเดียวกันก็ไม่ควรจะหย่อนยานมากเกินไป ควรปฏิบัติพอดี ๆ
4. หลักความสัมพันธ์ของงานและการทำงานให้สำเร็จ (The Principle of Relationship of Task and Accomplishment) การทำงานให้สำเร็จ จะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของร่างกายและสติปัญญาตลอดจนความถนัดและความชำนาญในงานนั้น ๆ นอกจากนี้จะต้องคำนึงถึงวิธีการทำงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และการให้คำแนะนำอย่างเพียงพอ
5. หลักของการทำงานที่มีประสิทธิผลของแต่ละคน (the Principle of Individual Effectiveness) ประสิทธิภาพของแต่ละคนจะมีได้นั้น จะต้องมีกรอบรม และมี การปรับปรุงงานเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงอย่างยิ่ง
6. หลักการทำให้ง่าย (The Principle of Simplicity) การทำให้ง่ายเป็นเทคนิคการบริหารงานที่มีความจำเป็นสำหรับทุก ๆ องค์กร ที่สำคัญคือ ต้องมีการปรับปรุง การปฏิบัติงานอยู่เสมอ การปรับปรุงจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ 1) หน่วยปฏิบัติงาน (Work Unit) 2) การปฏิบัติงาน (Operation) 3) ขบวนการ (Process) 4) แนวปฏิบัติ (Procedure) 5) ระบบ (System)
7. หลักของความชำนาญเฉพาะอย่าง (The Principle of Specialization) การแบ่งงานกันทำให้เกิดความชำนาญเฉพาะอย่าง ซึ่งจะเป็นผลทำให้ลดต้นทุนการผลิตมี ประสิทธิภาพและผลตอบแทนสูง
8. หลักของการกำหนดมาตรฐาน (The Principle of Standardization) หลักการจัดการจะต้องกำหนดมาตรฐานของงานในเรื่องต่าง ๆ เช่น ต้นทุนมาตรฐาน

(Standard Cost) มาตรฐานของกระบวนการ มาตรฐานของคุณภาพ มาตรฐานของวัสดุที่ใช้ มาตรฐานของผลิตภัณฑ์ ฯลฯ

9. หลักการจูงใจทางการเงิน (The Principle of Financial Incentive) การจูงใจเป็นหลักการจัดการที่มุ่งยกระดับสัมพันธภาพของพนักงานให้เกิดกำลังใจที่จะทำงานต่อไป และให้คนทำงานเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การจูงใจจะมี 2 อย่าง คือ

9.1 การจูงใจทางเศรษฐกิจ คือ การให้รางวัลที่เป็นตัวเงิน

9.2 การจูงใจทางด้านจิตใจ เช่น ยกย่อง เลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง

10. หลักของการมีมนุษยสัมพันธ์ (The Principle of Human Relations) นักทฤษฎีทางมนุษยสัมพันธ์ปักใจเชื่อว่าประสิทธิภาพและปริมาณงานของคนงานมิได้ขึ้นอยู่กับผลตอบแทนหรือกฎเกณฑ์ที่องค์กรตั้งขึ้นอย่างเดียว หากขึ้นอยู่กับปทัสถานทางสังคมของกลุ่ม (Social Norm)

11. หลักของการวางแผน (The Principle of Planning) การบริหารจะสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้จำเป็นจะต้องมีการวางแผนเพื่อเป็นกระบวนการของการปฏิบัติในอนาคต

12. หลักของการควบคุม (The Principle of Control) การวางแผนจะมีค่าเพียงเล็กน้อย ถ้าหากการปฏิบัติงานปราศจากการควบคุมดูแลเอาใจใส่ การควบคุม หมายถึงกระบวนการประเมินผลการปฏิบัติงานโดยการเปรียบเทียบกับมาตรฐานที่กำหนดไว้ และหาทางที่จะแก้ไขข้อผิดพลาดจากมาตรฐานที่กำหนดไว้ให้บรรลุเป้าหมาย

13. หลักของการร่วมแรงร่วมใจกัน (The Principle of Cooperation) การปฏิบัติงานใด ๆ ถ้าปราศจากเสียซึ่งการร่วมแรงร่วมใจ งานก็ไม่อาจบรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่วางไว้ดังเช่นคำพังเพยที่ว่า “คนเดียวหัวหาย สองคนเพื่อนตาย” เชสเตอร์ ไอ. บาร์นาท (Chester I. Barnard, 1989 : 13) กล่าวไว้ว่า ความร่วมมือร่วมใจจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน หรือมีความต้องการเหมือนกัน

14. หลักของภาวะความเป็นผู้นำ (The Principle of Leadership) ภาวะผู้นำหรือประมุขศิลป์ เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการบริหาร เพราะผู้นำเป็นจุดดวงประทีปขององค์กร เพราะผู้นำเป็นจุดรวมแห่งพลังของสมาชิกในองค์กร ความสามารถและลักษณะของผู้นำที่มีส่วนสัมพันธ์ใกล้ชิดกับปริมาณคุณภาพ และคุณค่าขององค์กร ที่มีผลสะท้อนให้เห็นประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน ในหน่วยงานนั้น ๆ เป็นอย่างดี

15. หลักของการมอบอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ (The Principle of Delegation of Authority and Responsibility) การมอบอำนาจหน้าที่ หมายถึง การที่ผู้บังคับบัญชามอบอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบบางประการให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา

16. หลักการนำความสามารถผู้บริหารมาใช้ให้เกิดประโยชน์ (The Principle of Utilization of Executive Ability)

4.3 แนวความคิดเกี่ยวกับกระบวนการจัดการ (Process of Management)

การวิเคราะห์ให้เห็นว่าผู้บริหารมีหน้าที่รับผิดชอบอะไรบ้าง มีงานอะไรต้องทำ นับเป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับผู้จัดการที่จะได้ยึดเป็นหลักในการปฏิบัติงานเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพอาจกล่าวได้ว่า หัวใจของกระบวนการจัดการ คือ หน้าที่ของการบริหาร (Function of the executive) นั่นเอง

1. กระบวนการจัดการของอองรี ฟาโยล (Henry Fayol : 10 อ่างในสุรินทร์ ม่วงทอง. 2538 : 10)

อองรี ฟาโยล เป็นคนที่วิเคราะห์ถึงองค์ประกอบมูลฐานของการจัดการว่ามี 5 ประการ (POCCC) ปัจจุบันเรียกว่า กระบวนการจัดการ นั่นเอง กระบวนการจัดการของ ฟาโยล มีดังนี้

1. การวางแผน (Planning) คือ การรักษารายชื่อข้อมูลในปัจจุบัน และคาดการณ์ในอนาคต แล้ววางแผนเป้าหมายปฏิบัติไว้

2. การจัดการหน่วยงาน (Organizing) คือ การจัดโครงสร้างของหน่วยงาน หรือองค์การออกเป็นหน่วยงานย่อย ๆ การจัดสรรคน เข้าทำงานในตำแหน่งต่าง ๆ

3. การสั่งการบังคับบัญชา (Commanding) คือ การสั่งให้คนทำงานตามที่มอบหมายให้ทำ

4. การประสานงาน (Coordination) คือ การจัดระเบียบการทำงานไม่ให้ก้าวถ่างกัน ประสานงานกันโดยราบรื่นไม่ใช่ขัดแย้งกัน

5. การควบคุม (Controlling) คือ การควบคุมให้พนักงานปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ตามระเบียบหรือข้อบังคับที่วางไว้

2. กระบวนการจัดการของกูลิคและเออร์วิค กูลิคและเออร์วิค (Luther Gulick and Lendall Urwick 1992 : 41 อ้างถึงใน สุรินทร์ ม่วงทอง 2538 : 11)

ลูเทอร์ กุลิกและลินคอล์น เออร์วิก (Luther Gulick and Lendall Urwick) ได้นำหลักการจัดการของฟาโยลมาปรับปรุงประยุกต์กับการบริหารงานราชการ เขาได้เสนอแนะการจัดหน่วยงานทำเนียบแก่ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ในที่สุดได้คำตอบสั้น ๆ คือ POSDCoRB ซึ่งหมายถึงกระบวนการบริหาร 7 ประการ ดังนี้

1. P = Planning หมายถึง การจัดวางโครงการและแผนปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้า เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้
2. O = Organizing หมายถึง การจัดหน่วยงาน กำหนดโครงสร้างของหน่วยงาน การแบ่งส่วนงาน
3. S = Staffing หมายถึง การจัดตัวบุคคล เป็นการบริหารด้านบุคลากร อันได้แก่ การจัดหาอัตรากำลัง การพัฒนาบุคลากร
4. D = Directing หมายถึง การอำนวยการ นับแต่การตัดสินใจการวินิจฉัยสั่งการ การควบคุมการปฏิบัติงาน
5. Co = Coordinating หมายถึง การประสานงาน
6. R = Reporting หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานของหน่วยงาน ได้แก่ ผู้บริหารและสมาชิกของหน่วยงานได้ทราบ
7. B = Budgeting หมายถึง การงบประมาณ การจัดทำงบประมาณ บัญชี การใช้จ่ายเงิน และการควบคุมด้านการเงิน

4.4 ทรัพยากรในการจัดการ

สมคิด บางโม (2539 : 31) กล่าวว่า การจัดการ กิจกรรมต่าง ๆ จำเป็นต้องมีทรัพยากร อันเป็นปัจจัยพื้นฐานของการจัดการ ปัจจัยสำคัญของการจัดการมีอยู่ 4 ประการ ซึ่งรู้จักกันในนามของ 4 M ได้แก่ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Materials) และการจัดการ (Management) การบริหารทั้ง 4 ประการนี้ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการจัดการเพราะประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์และคุณภาพของปัจจัยเหล่านี้

ในด้านธุรกิจเอกชนหรือการจัดการธุรกิจ ได้กล่าวถึงปัจจัยของการจัดการไว้ว่ามี 6 M โดยมีดังนี้ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Materials) วิธีการ (Method) ตลาด (Market) เครื่องจักรกล (Machine)

ปัจจุบันทรัพยากรในการจัดการได้พัฒนาออกไปอย่างกว้างขวางตามแนวความคิดของนักวิชาการ แต่ละคนซึ่งได้ศึกษาค้นคว้ารวบรวมไว้อาจสรุปได้ดังนี้

1. ทรัพยากรคน
2. ทรัพยากรด้านทุน
3. ทรัพยากรด้านวิทยาการ
4. ทรัพยากรด้านลูกค้า
5. ทรัพยากรด้านเวลา

4.5 การจัดการเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์

สมคิด บางโม (2539 : 30) กล่าวว่า การจัดการมีลักษณะเป็นศาสตร์เพราะเป็นองค์แห่งความรู้ มีหลักเกณฑ์และทฤษฎีที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์การจัดการจึงเป็นสิ่งที่นำมาศึกษากันได้

จึงกล่าวได้ว่า นักการจัดการที่ดีควรยึดถือว่าการจัดการเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ กล่าวคือ ผู้จัดการควรหมั่นศึกษาหาความรู้ในด้านการจัดการเพิ่มเติมอยู่เสมอ ติดตามผลงานการวิจัย ทฤษฎีและหลักวิชาใหม่ ๆ ตลอดจนพยายามใช้ความสามารถของตนเอง ปรับปรุงบุคลิกภาพของตนให้เหมาะสมที่จะเป็นผู้นำอีกด้วย

4.6 ลักษณะของการจัดการที่ดี

สมคิด บางโม (2539 : 39) กล่าวว่า ลักษณะการจัดการที่ดีต้อง

1. มีจุดมุ่งหมายในการจัดให้หน่วยงานหรือองค์กรนั้น ๆ ได้ดำเนินการให้เป็นไปตามกระบวนการขององค์กร
2. อาศัยทรัพยากรบริหาร (คน เงิน วัสดุและการจัดการ) เข้ามาดำเนินการ
3. เป็นกิจกรรมอย่างหนึ่ง เช่น มีการวางแผน การจัดองค์การ การอำนวยการ การควบคุมร่วมมือร่วมใจกัน
4. มีผู้บริหารหรือผู้จัดการ ที่สามารถใช้หน้าที่ของการบริหารให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล และมีศิลปะ
5. เป็นแนวทางสำคัญที่มีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์และสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ สามารถเปลี่ยนแปลงสังคม และความเป็นอยู่ของมนุษย์ อันเป็นผลให้องค์กรนั้น ๆ เจริญหรือเสื่อมได้
6. ผู้บริหารในปัจจุบันไม่จำเป็นต้องเป็นเจ้าของธุรกิจในองค์กรนั้น ๆ

4.7 คุณสมบัติของนักจัดการที่ดี

สมคิด บางโม (2539 : 40) กล่าวว่า นักจัดการที่ดีจะต้องเป็นผู้ทำหน้าที่ปฏิบัติการให้เป็นไปตามหน้าที่ของการบริหาร โดยสามารถใช้ทรัพยากรทางการบริหารทุกชนิดที่มีอยู่ และให้เกิดผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

คุณสมบัติของนักจัดการควรจะมีทักษะที่นักจัดการควรจะมี คือ

1. ทักษะโดยทั่วไป

- 1.1 ทำให้องค์กรอยู่ในสภาพที่ดี
- 1.2 ประสานความคิดและการปฏิบัติงาน
- 1.3 ทำให้องค์กรมีการเคลื่อนไหวหรือเปลี่ยนแปลงได้
- 1.4 ทำให้คนงานพอใจในการทำงานและพฤติกรรม

2. ทักษะพิเศษ

- 2.1 วางแผนและคาดการณ์
- 2.2 จัดรูปร่างงาน
- 2.3 เลือกพนักงาน เครื่องมือ วัสดุ ดิบ และอุปกรณ์
- 2.4 วางระบบควบคุม
- 2.5 ทบทวนและประเมินผลงาน
- 2.6 วางระบบงานและการจูงใจ
- 2.7 การติดต่อสื่อสาร การตัดสินใจ และนำทางได้ดี

5. แนวคิดเกี่ยวกับความพร้อมในการจัดการระยะขององค์การบริหารส่วนตำบล

5.1 ความหมายของความพร้อมในการจัดการระยะ

ความพร้อมในการจัดการระยะ หมายถึง การบ่งบอกสถานะในการจัดการระยะให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งสถานะดังกล่าวได้แก่ ความรู้ ความสามารถของบุคคล วัสดุ เครื่องมือ เครื่องใช้ ในการจัดการระยะ งบประมาณ แผนการจัดการ นโยบายการจัดการ สถานที่กำจัดขยะ รวมทั้งความร่วมมือของชุมชน (กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. 2542 :23)

ภาพรวมขยะของประเทศไทยขณะนี้สามารถดูได้จากตารางแสดงปริมาณขยะที่เกิดขึ้น ดังตารางข้างล่าง

ตารางที่ 6 แสดงถึงปริมาณขยะชุมชนที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2542 – 2543

พื้นที่	ปริมาณขยะ (ตัน)/วัน พ.ศ. 2543	
	พ.ศ. 2542	พ.ศ. 2543
1. กรุงเทพมหานคร	8,990	9,130
2. เทศบาลและเมืองพัทยา	12,328	11,785
2.1 ภาคกลางและภาคตะวันออก	5,192	5,120
2.2 ภาคเหนือ	2,378	2,021
2.3 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	2,812	2,710
2.4 ภาคใต้	1,946	1,934
3. นอกเขตเทศบาล	16,561	17,255
รวมทั้งประเทศ	37,879	38,170

ที่มา : กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม (2542 : 47)

การดำรงชีวิตของประชาชนในชุมชนต้องมีกิจกรรมเกี่ยวกับการอุปโภค บริโภค และการประกอบธุรกิจ ทำให้มีขยะเกิดขึ้นโดยเฉพาะชุมชนขนาดใหญ่ๆ พบว่า ในปี พ.ศ. 2541 เกิดขึ้นประมาณวันละ 37,000 ตัน ในกรุงเทพมหานครเกิดขึ้นสูงสุดวันละ 8,900 ตันหรือคิดเป็นร้อยละ 24 ของขยะทั่วประเทศ นอกจากนี้ในเขตเทศบาล และเมืองพัทยา 1,030 แห่ง ผลิตขยะวันละประมาณ 13,000 ตัน เกิดขึ้นในพื้นที่เขตองค์การบริหารส่วนตำบล ประมาณวันละ 15,000 ตัน การจัดการเก็บขนทั่วประเทศทำได้เพียงร้อยละ 50-60 ของขยะที่เกิดขึ้น และยังคงมีตกค้างตามสถานที่ต่างๆ เป็นจำนวนมากก่อให้เกิดปัญหาผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม การกำจัดซึ่งส่วนใหญ่โดยประมาณร้อยละ 70 ใช้วิธีการกำจัดที่ยังไม่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล จึงถือเป็นหน้าที่อันสำคัญขององค์การบริหารส่วนตำบลที่จะต้องเตรียมความพร้อมในเรื่องของการจัดการขยะซึ่งความพร้อมจะมีดังต่อไปนี้

1. ความพร้อมด้านความรู้ความสามารถของบุคลากรฝ่ายปฏิบัติการ

1.1 การเก็บรวบรวมขยะและการขนส่ง

- 1.1.1 รู้จักประเภทของถังขยะที่ถูกหลักสุขาภิบาล
- 1.1.2 มีความรู้ความสามารถในการวางเส้นทางเก็บรวบรวมขยะ
- 1.1.3 ทราบความเหมาะสมของรถเก็บรวบรวมประเภทต่างๆ

1.2.4 สามารถกำหนดระยะทางที่เหมาะสมในการกวาดถนน

1.2.5 สามารถกำหนดขอบระยะทางที่เหมาะสมระหว่างจุดเก็บรวบรวมขยะกับจุดกำจัดขยะ

1.2 การกำจัดขยะ

1.2.1 สามารถเปรียบเทียบข้อดี ข้อเสีย ความเหมาะสมของวิธีการกำจัดขยะแบบเตาเผา ฝังกลบ และหมักทำปุ๋ย

1.2.2 สำหรับวิธีการกำจัดขยะแบบฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล (Sanitary Landfill)

1.2.3 สามารถบอกระยะห่างระหว่างกันบ่อฝังกลบและน้ำใต้ดิน (ไม่น้อยกว่า 1 เมตร)

2. ความพร้อมทางด้านวัสดุ เครื่องมือเครื่องใช้ในการจัดการขยะ

3. ความพร้อมทางด้านงบประมาณ

4. ความพร้อมทางด้านแผนการจัดการขยะ

4.1 แผนการจัดเก็บขยะ ต้องมีแผนการจัดเก็บขยะ ดังนี้

4.1.1 จำนวนรอบจัดเก็บต่อวันต่อสัปดาห์

4.1.2 จำนวนรถเก็บขยะ จำนวนคนงาน จำนวนคนต่อรถหนึ่งคัน

4.1.3 แผนการเบิกเชื้อเพลิง เดือนละกี่ครั้ง ครั้งละกี่ลิตรต่อคัน

4.1.4 แผนการซ่อมบำรุงเครื่องจักรต่างๆ

4.1.5 การหยุดงานประจำสัปดาห์ หยุดคนละกี่วัน/สัปดาห์และสัปดาห์ละกี่คน

4.2 แผนการกำจัดขยะ

4.2.1 ระบุวิธีการกำจัดขยะ

4.2.2 กำจัดขยะต่อตัน/ลูกบาศก์เมตร/วัน

4.2.3 ถ้าระบุวิธีการกำจัดขยะแบบหมักทำปุ๋ย/เตาเผา ให้ถามต่อว่า ขยะที่กำจัด

ไม่ได้จะกำจัดด้วยวิธีใด

4.2.4 การป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทำได้อย่างไร

4.2.5 ระบุแผนการป้องกันกลิ่น/แมลงวัน ฯลฯ

4.2.6 ระบุแผนตรวจสอบคุณภาพน้ำ/การปนเปื้อนน้ำชะขยะ

4.3 แผนการสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนในด้านการดูแล รักษาความสะอาดของบ้านเมืองมีหรือไม่ ระบุชื่อโครงการ งบประมาณ เป้าหมาย กลุ่ม เป้าหมาย/จำนวน/จำนวน

5. ความพร้อมทางด้านนโยบายการจัดการขยะ

- 5.1 มีการกำหนดนโยบาย
- 5.2 มีการนำนโยบายไปปฏิบัติ
- 5.3 นโยบายและแผนการดำเนินงาน สอดคล้องกัน

6. ความพร้อมทางด้านสถานที่กำจัดขยะ

- 6.1 มีสถานที่กำจัดขยะ
- 6.2 ระบุขนาดที่ตั้ง การคาดการณ์อายุการใช้งาน
- 6.3 สามารถระบุวิธีการกำจัดขยะ
- 6.4 มีแผนการปรับปรุงพื้นที่
- 6.5 มีแผนการจัดเตรียมพื้นที่สำรอง

7. ความพร้อมด้านความร่วมมือของชุมชน

- 7.1 ประชาชนในพื้นที่ให้ความร่วมมือในการจัดการขยะ
- 7.2 ประชาชนไม่ต่อต้าน

วัตถุประสงค์ของความพร้อมในการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบล

1. เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาลในการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบล เพราะจะต้องอาศัยเงินงบประมาณเป็นหลัก หากงบประมาณจำกัดภารกิจที่จะต้องบริหารกับชุมชนต่างๆ อาจไม่เพียงพอ ดังนั้นหากจัดให้มีการจัดการขยะที่เกิดขึ้น องค์การบริหารส่วนตำบลก็สามารถมีงบประมาณเพียงพอที่จะดำเนินการกำจัดขยะให้กับชุมชนได้ จึงเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลได้เป็นอย่างมาก การแบ่งเบาเช่นนี้เป็นการแบ่งเบาทั้งในด้านการเงินตัวบุคคล ตลอดจนเวลาที่ใช้ในการดำเนินงาน

2. เพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลกับประชาชนให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น โดยการให้ทั้งสองฝ่ายได้ร่วมกันทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ เช่น การแยกขยะ การทิ้งขยะ การทำความสะอาดบริเวณบ้าน โดยเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลอาจทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาหรือผู้วางโครงการ เป็นผู้นำในการดำเนินกิจกรรมด้วย แล้วก็เป็นการปลูกฝังให้ประชาชนรักบ้านเกิดอีกทางหนึ่งด้วย

3. เพื่อกำหนดแนวทางการจัดการขยะชุมชนที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสถานะเศรษฐกิจของประเทศในทางปฏิบัติ

5.2 แนวทางความร่วมมือในการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดมหาสารคาม

จากข้อสรุปของกรมการปกครอง บอกว่า ปริมาณขยะนับวันจะเพิ่มมากขึ้นทุกๆ ปี ตามอัตราการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร และการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ เป็นภาระหนักของหน่วยงานราชการท้องถิ่นที่จะต้องทำการเก็บขนและนำไปกำจัดให้หมดไป ในปัจจุบันการเก็บขนขยะของ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปกำจัดในเขตเมืองสามารถดำเนินการได้เฉลี่ยเพียงร้อยละ 70 เท่านั้น โดยส่วนใหญ่แล้วมักจะใช้วิธีการกำจัดที่ใช้ ส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 90 ของปริมาณขยะที่กำจัดใช้วิธีการกองบนพื้นที่ว่างหรือในหลุม ปล่อยให้ย่อยสลายตามธรรมชาติหรือเททิ้ง ซึ่งเป็นวิธีกำจัดที่ไม่ถูกต้องและไม่ถูกหลักวิชาการ เพราะไม่มีการป้องกันการซึมของน้ำชะ หรือการปนเปื้อนของสารอันตรายที่ติดมากับขยะและสามารถลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติจนได้ก่อให้เกิดปัญหาใหญ่และส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของชุมชน และผู้บริหารเทศบาล สุขาภิบาล และองค์กรท้องถิ่นทั่วประเทศ (กรมการปกครอง. 2540 :1)

จากปัญหาดังได้กล่าวแล้ว รวมทั้งการลดลงของทรัพยากรธรรมชาติอันเนื่องจากการผลิตผลิตภัณฑ์สนองตอบความต้องการของมนุษย์ ทำให้หลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเริ่มตระหนักถึงความจำเป็นในการที่จะต้องลดปริมาณขยะลง นอกเหนือจากการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะโดยการวางแผนจัดการที่มีประสิทธิภาพทั้งในด้านการเก็บขยะและการเลือกใช้วิธีการกำจัดขยะที่มีความเหมาะสม และส่งผลเสียต่อสภาพแวดล้อมน้อยที่สุด แนวทางที่จะช่วยลดปริมาณขยะ ได้แก่ การส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการลดปริมาณขยะที่ทิ้งในแต่ละวัน และการส่งเสริมให้ประชาชนมีการคัดแยกวัสดุที่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์เพื่อนำไปผลิตเป็นสินค้าใหม่ ซึ่งนอกจากจะเป็นการช่วยลดปริมาณขยะที่จะต้องกำจัดแล้ว ทำให้เสียค่าใช้จ่ายในการกำจัดน้อยลง มีความต้องการใช้เนื้อที่ของสถานที่กำจัดลดลงด้วย และยังช่วยประหยัดทรัพยากรธรรมชาติ และพลังงานในการผลิตสินค้าด้วย เช่น การนำกระป๋องอลูมิเนียมที่ใช้แล้วกลับมาผลิตใหม่จะใช้พลังงานร้อยละ 5 ของการนำแร่มาผลิตกระป๋องใหม่ การผลิตกระดาษโดยใช้เยื่อกระดาษเก่าจะลดการตัดต้นไม้ลง เพราะการผลิตกระดาษ 1 ตันต้องใช้เยื่อกระดาษซึ่งผลิตจากต้นไม้ 17 ตัน เป็นต้น นอกจากนี้สำหรับผู้คิดแยกเอง ขยะที่แยกออกมาขังนำไปขายเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ครอบครัว

การจัดการขยะนับเป็นส่วนสำคัญยิ่งต่อสภาพแวดล้อม และคุณภาพของสังคมไทยหากไม่มีการจัดการอย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพก็จะส่งผลทำให้เป็นที่น่ารังเกียจและเกิด

ปัญหาหมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมอย่างมากมาย อาทิ เกิดการปนเปื้อนต่อแหล่งน้ำและอากาศ เป็นแหล่งเพาะพันธุ์และแพร่กระจายของเชื้อโรค ตลอดจนก่อให้เกิดความรำคาญต่างๆ จากกลิ่นเหม็นและทำให้มีความเสี่ยงต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนอีกด้วย เป็นต้น

การดำเนินงานเพื่อการจัดการขยะที่ผ่านมา ส่วนใหญ่ท้องถิ่นสามารถให้บริการเก็บรวบรวมขยะได้มากขึ้น ทำให้ปัญหาขยะที่ตกค้างน้อยลง แต่ยังมีปัญหาการกำจัดขยะไม่ถูกสุขลักษณะ แม้จะมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการก่อสร้างระบบกำจัดที่ถูกสุขลักษณะมากขึ้น แต่ยังมีหลายพื้นที่ที่ยังไม่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ และมีท้องถิ่นหลายแห่งที่แม้จะมีระบบแล้วก็ไม่สามารถกำจัดขยะให้ถูกสุขลักษณะตามที่ได้ออกแบบไว้ได้ และบางแห่งได้รับการต่อต้านคัดค้านจากประชาชนจนไม่สามารถดำเนินการก่อสร้างเพื่อเข้าไปใช้พื้นที่ได้ ทั้งนี้เนื่องจากจัดทำโครงการที่ผ่านมามากไม่ได้คำนึงถึงเรื่องการดำเนินงานและดูแลรักษาระบบ รวมทั้งข้อจำกัดทางด้านบุคลากรชุมชนอื่นหลายๆแห่ง นอกจากนี้การดำเนินงานที่ผ่านมาส่วนใหญ่จะดำเนินการในลักษณะการกระจายไปทั่วและทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงวิกฤติทางเศรษฐกิจ ทำให้การจัดสรรงบประมาณที่อุดหนุนจาก ส่วนกลางมีจำกัดและไม่ต่อเนื่อง ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการขยะ (กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. 2542 : 1)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ขยะนับเป็นส่วนสำคัญยิ่งต่อสภาพสิ่งแวดล้อมและคุณภาพของสังคมไทย ถ้าหากไม่มีการจัดการอย่างถูกวิธี ก็จะส่งผลทำให้เกิดปัญหาหมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมอย่างมากมายและทำให้มีความเสี่ยงต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนได้อีกด้วย ซึ่งจากการศึกษาเกี่ยวกับแนวความคิดของความพร้อมในการจัดการขยะดังกล่าวมาแล้วนั้นทำให้ผู้วิจัยสามารถที่จะนำเอาความรู้ดังกล่าวมาปรับประยุกต์ใช้สำหรับการศึกษาวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกันกับความพร้อมในการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดมหาสารคามและปัญหาอุปสรรคของการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดมหาสารคาม ทั้งนี้เพื่อที่จะได้นำเอาผลจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ไปใช้สำหรับเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลให้มีความพร้อมในการจัดการขยะต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและบังเกิดประสิทธิผล

6. การบริหารจัดการมูลขยะขององค์การบริหารส่วนตำบล

องค์กรหลักที่ทำหน้าที่กำจัดขยะมูลฝอยของชุมชนต่าง ๆ คือหน่วยงานท้องถิ่น ได้แก่ (อาทร สุพโพภก. 2529 :47) เทศบาลและสุขาภิบาลต่าง ๆ จากการสำรวจของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พบว่า หน่วยงานเหล่านี้มักจะประสบกับปัญหาการขาดแคลนวัสดุต่าง ๆ ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน เช่น รถยนต์เก็บขยะมูลฝอย ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในสภาพชำรุด เป็นสาเหตุให้ไม่สามารถออกปฏิบัติงานได้อย่างสม่ำเสมอ สำหรับขยะมูลฝอยที่เก็บรวบรวมได้ มักจะนำไปถูกกำจัดโดยวิธีกองทิ้งไว้บนพื้นที่ที่ว่างเปล่าและทำการเผาทิ้งเป็นครั้งคราวเพื่อเป็นการแก้ปัญหาในเรื่องแมลงวันและกลิ่นเหม็น นอกจากนี้ท้องถิ่นส่วนใหญ่ยังขาดระบบการเก็บรวบรวมข้อมูลที่สำคัญในด้านต่าง ๆ รวมทั้งยังไม่มีการวางแผนการจัดการค่อนข้างสูงในการทำงาน รวมทั้งเป็นเหตุให้การปฏิบัติงานแต่ละวันจะอยู่ในลักษณะที่เจ้าหน้าที่ต้องทำงานหนักมาก จึงจะสามารถเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยไปกำจัดได้หมด ดังนั้นในการแก้ปัญหาดังกล่าวจึงมีความจำเป็นที่จะต้องแก้ไขปรับปรุงระบบการกำจัดขยะมูลฝอยให้สอดคล้องกับกรรมวิธีที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ

วิธีการดำเนินงานในการกำจัดขยะ มีอยู่หลายขั้นตอน ที่สำคัญได้แก่ (ปรีดา เข้มเจริญวงศ์. 2531 : 63)

1. การเก็บรวบรวม นับตั้งแต่ขั้นตอนของการเก็บขยะมูลฝอยใส่ไว้ในภาชนะและการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยจากแหล่งต่าง ๆ แล้วนำไปกำจัดตามกรรมวิธีที่ถูกต้อง
2. การขนส่ง เป็นขั้นตอนการนำเอาขยะมูลฝอยที่เก็บรวบรวมมาจากชุมชนใส่ยานพาหนะแล้วนำไปยังสถานที่กำจัดหรือทำประโยชน์
3. การแปรสภาพ เป็นกรรมวิธีในการที่จะทำให้ขยะมูลฝอยสะดวกแก่การเก็บหรือนำไปใช้ประโยชน์ใหม่อีกครั้ง
4. การกำจัดหรือการทำลาย เป็นกรรมวิธีในการที่จะทำให้ขยะมูลฝอยขั้นสุดท้ายเพื่อไม่ให้ขยะมูลฝอยเหล่านั้นเป็นตัวทำให้เกิดปัญหาสภาพแวดล้อมเป็นพิษ

แนวคิดการจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพ

การวางแผนการจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด สามารถลดปริมาณขยะมูลฝอยที่จะต้องกำจัดลงได้มากสามารถนำขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ทั้งในส่วนของการใช้ (Reuse) การแปรรูปกลับใช้ใหม่ (Recycle) และ เกิดผลพลอยได้จากการกำจัดขยะมูลฝอย เช่น ปุ๋ยหมัก การทำขยะหอม (ปุ๋ยน้ำจุลินทรีย์) ก๊าซซึ่งให้พลังงานสะอาดการจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพมีแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้ (กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม. 2542 : 17-19)

1. การลดปริมาณการผลิตขยะมูลฝอย มีการรณรงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการลดการผลิตขยะมูลฝอยในแต่ละวันได้แก่

1.1 ลดการทิ้งบรรจุภัณฑ์โดยการใช้สินค้าชนิดเดิมนิยามใหม่ เช่น ผงซักฟอก น้ำยาล้างจาน ถ่านไฟฉายชนิดชาร์ตใหม่ และน้ำยาทำความสะอาด

1.2 เลือกใช้สินค้าที่มีคุณภาพมีบรรจุภัณฑ์ที่น้อย อายุการใช้งานยาวนาน และตัวสินค้าไม่เป็นมลพิษ

1.3 ลดการใช้วัตถุกำจัดยาก เช่น โฟมบรรจุอาหาร และถุงพลาสติก

2. การจัดระบบการรีไซเคิล เป็นการรวบรวมขยะมูลฝอยที่ยังสามารถนำไปสู่การแปรรูปเพื่อใช้ใหม่ได้รณรงค์ให้ประชาชนแยกประเภทของเสียที่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้ใหม่ เช่น กระดาษพลาสติกและโลหะซึ่งได้มีการจัดระบบการรีไซเคิล ดังนี้

2.1 จัดระบบที่เอื้อต่อการรวบรวมขยะมูลฝอยเพื่อนำกลับมาแปรรูปใหม่ เช่น จัดภาชนะแยกประเภทขยะมูลฝอยที่ชัดเจน

2.2 ประสานงานกับร้านค้ารับซื้อของเก่าในการรับซื้อสินค้ารีไซเคิล

2.3 จัดระบบการรับซื้อสินค้าขยะมูลฝอยรีไซเคิลให้เหมาะสมตามแหล่งกำเนิด

2.4 จัดกลุ่มอาสาสมัครในชุมชน นักเรียนให้มีการนำวัสดุมาแปรรูปสภาพเป็นสินค้า

3. จัดตั้งศูนย์วัสดุรีไซเคิล หากมีพื้นที่ที่มีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นในแต่ละวันมีปริมาณมาก อาจจะมีการจัดตั้งศูนย์แยกขยะมูลฝอยที่สามารถจะรองรับจากชุมชนใกล้เคียงหรือรับซื้อจากประชาชน โดยตรงซึ่งจะให้เอกชนลงทุนหรือร่วมทุน หรือให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดตั้ง

หลักเกณฑ์ในการคัดแยก และมาตรฐานภาชนะรับรองขยะมูลฝอย

ในการกำจัดขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดระบบคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ ตามประเภท ลักษณะองค์ประกอบที่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้ใหม่ ในการแยกประเภทขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการเริ่มต้นตั้งแต่การจัดการแหล่งกำเนิดขยะมูลฝอย โดยการจัดวางภาชนะรับรองที่เหมาะสม และสอดคล้องกับระบบการคัดแยกขยะมูลฝอยเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ ซึ่งจะเสริมให้การจัดระบบรีไซเคิลมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น หลักเกณฑ์และมาตรฐานในการจัดระบบภาชนะรองรับมีดังนี้ (กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. 2542 : 20)

1. ภาชนะรองรับขยะมูลฝอย เพื่อให้การจัดการจัดเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพลดการเปื้อนของฝอยที่มีศักยภาพในการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่

จะต้องมีการตั้งจุดรวบรวมมูลฝอย และจัดให้มีการแบ่งประเภทของถังรับรองขยะสีต่าง ๆ โดยมีถุงบรรจุภายในถึง เพื่อสะดวกและไม่ตกหล่นหรือแพร่กระจาย ดังนี้

1.1 สีเขียว รองรับขยะ ที่เน่าเสียและย่อยสลาย ได้รวดเร็ว สามารถนำมาเป็นปุ๋ยหมักหรือขยะหอมได้ เช่น ผัก ผลไม้ เศษอาหาร ใบไม้

1.2 สีเหลือง รองรับขยะที่สามารถนำมารีไซเคิลหรือขายได้ เช่น แก้ว กระดาษพลาสติก โลหะ

1.3 สีเทาฟ้าส้ม รองรับขยะที่มีอันตรายต่อสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อม เช่น สีสเปรย์ หลอดฟลูออเรสเซนต์ ขวดยา ถ่านไฟฉาย กระป๋องยาฆ่าแมลงภาชนะบรรจุอันตรายต่าง ๆ

1.4 สีฟ้า รองรับขยะที่ย่อยสลายไม่ได้ ไม่เป็นพิษแต่รีไซเคิลได้ยาก หรือไม่คุ้มค่าในการรีไซเคิล พลาสติกห่อลูกอม ซองบะหมี่สำเร็จรูป ถุงพลาสติก โฟมพอลิที่เปื้อนอาหาร

2. ถุงขยะ สำหรับการแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือน จะต้องมีการคัดแยกขยะรวบรวมใส่ถุงขยะตามสีต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

2.1 ถุงสีเขียว รองรับขยะที่เน่าเปื่อยและย่อยสลายได้เร็วสามารถทำเป็นปุ๋ยหมักหรือขยะหอมได้ เช่น ผัก ผลไม้ เศษอาหาร ใบไม้

2.2 สีเหลือง รองรับขยะที่สามารถนำมารีไซเคิลหรือขายได้ เช่น แก้ว กระดาษพลาสติก โลหะ

2.3 สีเทาฟ้าส้ม รองรับขยะที่มีอันตรายต่อสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อม เช่น สีสเปรย์ หลอดฟลูออเรสเซนต์ ขวดยา ถ่านไฟฉาย กระป๋องยาฆ่าแมลงภาชนะบรรจุอันตรายต่าง ๆ

2.4 สีฟ้า รองรับขยะที่ย่อยสลายไม่ได้ ไม่เป็นพิษแต่รีไซเคิลได้ยาก หรือไม่คุ้มค่าในการรีไซเคิล พลาสติกห่อลูกอม ซองบะหมี่สำเร็จรูป ถุงพลาสติก โฟมพอลิที่เปื้อนอาหาร

3. เกณฑ์มาตรฐานที่รองรับขยะ

3.1 ควรมีสัดส่วนของถังจากพลาสติกที่ใช้แล้วไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50 โดยน้ำหนัก

3.2 ไม่มีสารประกอบสารพิษ ที่จะเป็อันตรายต่อผู้ใช้

3.3 มีความทนทาน แข็งแรงตามมาตรฐานสากล

3.4 ไม่ควรรวางถังขยะไว้ในที่ที่ไม่เหมาะสม ทั้งทางสุขอนามัยและทางภูมิทัศน์

วิชาญ วงวิวัฒน์ (อ้างอิงมาจาก อัญชลี มีมุข. 2537. ไม่มีเลขหน้า) ได้อธิบายถึงการบริหารจัดการมูลฝอยและสรุปไว้ดังนี้

การบริหารระบบการจัดการมูลฝอย หมายถึง การบริหารระบบการจัดการมูลฝอยให้มีประสิทธิภาพตามเป้าหมายประกอบด้วย

1. การวางแผน (Planning) คือ การจัดทำแผนดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล จะต้องเป็นไปตามแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545 – 2549 ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการวางแผนพัฒนาของหน่วยบริหารราชการส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2538 และหนังสือสั่งการสำนักบริหารราชการส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ที่มท. 0313.2/ว3853 ลงวันที่ 27 พฤศจิกายน 2538 และให้เป็นแผนพัฒนาเมือง ประกอบอยู่ในแผนพัฒนาจังหวัด โดยได้กำหนดแผนพัฒนาเทศบาลออกเป็น 5 สาขา คือ

1. สาขาพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน
2. สาขาพัฒนาสิ่งแวดล้อมและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
3. สาขาพัฒนาเศรษฐกิจ
4. สาขาพัฒนาสังคม
5. สาขาการพัฒนาการเมืองการบริหาร

แผนสาขาพัฒนาสิ่งแวดล้อมและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ได้กำหนดแผนหลักออกเป็น 4 แผนงาน ได้แก่

1. แผนงานสร้างจิตสำนึกและความตระหนักในการจัดการและป้องกันทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. แผนงานเฝ้าระวังป้องกันทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
3. แผนงานบำบัดและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
4. แผนงานการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. การจัดองค์กร (Organization) หน่วยงานที่อยู่ภายในความดูแลและความรับผิดชอบเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมหรือการจัดการขยะมูลฝอยของ องค์การบริหารส่วนตำบล คือ คณะกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย นายก อบต. เป็นประธาน ผู้บริหาร อบต. ผู้แทนส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง องค์การธุรกิจเอกชน องค์กรพัฒนาและมีส่วนเกี่ยวข้อง และสามารถสนับสนุนนโยบายและการนำแผนปฏิบัติการไปสู่การปฏิบัติเป็นกรรมการ มีรองนายก อบต. หรือผู้ที่เหมาะสมเป็นเลขานุการ โดยมีบทบาทและหน้าที่ดังต่อไปนี้

2.1 กำหนดนโยบาย แนวทาง และยุทธวิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมเมือง ให้สอดคล้องกับนโยบายทั้งระดับชาติและระดับจังหวัด

2.2 ประสานการดำเนินการร่วมกับหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมเมือง

2.3 จัดลำดับความสำคัญของโครงการตามแผนปฏิบัติการให้เหมาะสมกับศักยภาพของท้องถิ่น

2.4 ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการสิ่งแวดล้อม

คณะกรรมการสิ่งแวดล้อม สามารถจัดตั้งกลุ่มทำงานเฉพาะเรื่องขึ้นรับผิดชอบดำเนินการจัดแผนปฏิบัติการฯ สำหรับปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองที่กลุ่มทำงานประกอบด้วยผู้มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง และมีความรู้เชี่ยวชาญ รวมทั้งประสบการณ์ การจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมเมือง คณะกรรมการชุดนี้ ยังมีบทบาท และหน้าที่ ดังนี้

1. ตรวจสอบและวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาล
2. กำหนดแนวทางและยุทธวิธีในการแก้ไขปัญหา
3. จัดลำดับความสำคัญของปัญหาและโครงการ
4. จัดทำรายละเอียดของโครงการและแผนปฏิบัติการ

3. การจัดบุคลากร (Staffing) หมายถึง กระบวนการสร้างกรอบเพื่อการบริหารจัดการตลอดจนประสานกิจกรรมการจัดการ ในงานต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งเป็นความพยายามของผู้บริหารที่จะให้มีหนทางสำหรับผู้ปฏิบัติงานให้เกิดผลสำเร็จตามแผนงานที่ได้วางไว้ การปฏิบัติงานภาคสนามหรือพื้นที่แบบออกเป็น 3 กลุ่มคือ คนงานกวาดถนน คนงานประจำรถขนขยะมูลฝอย คนงานประจำสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย

4. เทคโนโลยี (Technology) คือ อุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องจักร เครื่องยนต์ ที่ใช้ในการกำจัดมูลฝอย ได้แก่ รถเก็บขยะมูลฝอย รถอัดขยะมูลฝอย รถดูดฝุ่นดินตะขาบ รถขูดหน้าตัดหลัง โรงงานคัดแยกขยะมูลฝอย ฯลฯ เทคโนโลยีเหล่านี้มีราคาต้นทุนหรือการลงทุนสูงมาก การนำเทคโนโลยีเหล่านี้มาใช้จะต้องพิจารณาถึงความเหมาะสม ปริมาณมูลฝอยปัญหาเร่งด่วน ผลตอบแทนที่ได้รับ ผลกระทบที่เกิดกับชุมชนบริเวณใกล้เคียง และขีดความสามารถในด้านการเงินและ การคลังขององค์การบริหารส่วนตำบล และจำเป็นต้องใช้บุคลากรที่มีความรู้ทักษะมาควบคุมการทำงานเชิงเครื่องจักร และการดูแลบำรุงรักษาอย่างดี

5. งบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การแสดงฐานะการคลังตามแบบงานและโครงการของสาธารณะสุขฯ ตามปีงบประมาณในรอบ 1 ปี ตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงเดือน

กันยายนของปีถัดไปซึ่งได้ตราเป็นเทศบัญญัติงบประมาณ รายจ่ายประจำปี โดยผ่านการพิจารณาการจัดสรรงบประมาณจากคณะผู้บริหาร และได้รับความเห็นชอบจากสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

แนวความคิดเกี่ยวกับการประเมินผลงาน

สنانจิตร์ สุนทรทรัพย์ (2524 : 46-47) ก็ได้กล่าวถึง การประเมินผลงาน ว่าควรมีขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดเกณฑ์ในการประเมิน ต้องกำหนดตั้งแต่ก่อนดำเนินการและให้ผู้ประเมิน ผู้ถูกประเมินรับรู้ให้ตรงกัน

2. วัดผลและค่าใช้จ่ายที่ใช้ไป

3. ประเมินโดยเทียบผลที่ได้กับเกณฑ์ บันทึกความแตกต่าง

4. รายงานผลไปยังผู้ที่เกี่ยวข้อง เน้นที่จัดการแตกต่าง

5. นำผลที่ประเมินได้ไปเป็นข้อมูลป้อนระบบในปีต่อไป

เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ (2526 : 27-28) กล่าวถึงการประเมินผลว่า การติดตามและประเมินผลแผน เป็นการชี้ให้เห็นถึงข้อบกพร่องในการปฏิบัติ ปัญหาและรูปแบบระยะหนึ่งในกรณีที่ใช้แผนหมุนเวียนจะมีการทบทวนเพื่อปรับวิธีทุกระยะ ตลอดจนนำไปเป็นพื้นฐานในการจัดทำวิธีการใหม่ ขั้นตอน ควรมีดังนี้

1. ติดตาม ควบคุมและกำกับกำกับการดำเนินงานเพื่อตรวจสอบว่ามีการปฏิบัติตามจริงหรือไม่

2. ตรวจสอบจากรายงาน

3. การตรวจเยี่ยม

4. การนิเทศ

ส่วนการประเมินผลนั้นมักจะกำหนดให้มีการประเมินเป็นระยะ อาจจะเป็นการประเมินผลโครงการ (Project Evaluation) โดยประเมินระหว่างการดำเนินงานเพื่อปรับปรุงโครงการ (Formative Evaluation) และประเมินผลสรุปหรือผลรวมเมื่อโครงการสิ้นสุดแล้ว (Summative Evaluation) นอกจากนี้อาจจะประเมินผลโดยส่วนรวม โดยแยกเป็นประเมินผลเป็นรายปี ประเมินผลครึ่งทาง และประเมินเมื่อสิ้นสุด

พรเทพ พิมลเสถียร (2526 : 28-31) กล่าวว่า การติดตามและประเมินผล ประกอบด้วย การตรวจสอบติดตามประเมินผลความก้าวหน้าและผลกระทบตลอดจนการปรับปรุงงาน

สมพงษ์ เกษมสิน (2526 : 92-93) กล่าวว่า การติดตามและปรับปรุงวิธีการทำงานเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องดำเนินการอยู่ในทุกขั้นตอน เพื่อให้ประสบความสำเร็จ เป็นการเตรียมความพร้อมของหน่วยงานในด้านตั้งและจัดตั้งองค์การ กำหนดวิธีการ และการรวบรวมข้อมูล

สุรัฐ ศิลปอนันต์ (2532 : 96-112) ได้กล่าวถึง การประเมินผล ว่า เป็นการปรับปรุงและการวางแผนใหม่ ในขั้นตอนนี้เป็นการประเมินผล เพื่อจุดมุ่งหมาย 3 ประการคือ

1. เพื่อให้รู้จุดแข็งว่าผลการปฏิบัติได้ผลดี
2. เพื่อให้รู้จุดอ่อน และข้อบกพร่อง เพื่อการแก้ไขได้ทันทั่วทั้งที่
3. เพื่อวิเคราะห์ผลการปฏิบัติ เพื่อใช้เป็นฐานในการวางแผนต่อไป

สรุปการประเมินผล เป็นกิจกรรมสำคัญที่จะสามารถทำให้รู้ถึงความสำเร็จของวัตถุประสงค์ของงาน กิจกรรมสำคัญได้แก่ การติดตามและควบคุมกำกับ การประเมินผลและการรายงานผลรวมไปถึงการปรับแผน และพัฒนาทางเลือกใหม่

สรุป การจัดการบริหารจัดการระยะที่มีประสิทธิภาพ ควรมีขั้นตอน ดังนี้

1. **ขั้นตอนการวางแผน เริ่มต้น** ด้วยการสำรวจสภาพปัญหา การวิเคราะห์ปัญหา การกำหนดเป้าหมายของการแก้ปัญหา การระดมสมองจัดทำร่างแผนการแก้ปัญหา การวิจารณ์แผนการแก้ปัญหา การสรุปเป็นแผนงานที่สามารถปฏิบัติจริงได้
2. **ขั้นตอนการดำเนินงาน เริ่มต้นด้วย** การจัดโครงสร้างองค์กร การจัดบุคคลเข้ารับบทบาทหน้าที่ การจัดหาเทคโนโลยี การจัดงบประมาณสนับสนุน และการลงมือปฏิบัติกำจัดขยะ โดยการเก็บรวบรวม การขนส่ง การแปรสภาพ และการกำจัดหรือการทำลาย
3. **ขั้นตอนการประเมินผล** เริ่มต้นด้วย การกำหนดเกณฑ์ในการประเมิน การติดตามควบคุม การตรวจเยี่ยม การกำกับดำเนินงาน การวัดผลและเทียบผลที่ได้กับเกณฑ์ การนิเทศ การบันทึกความแตกต่าง รายงานผล การนำผลประเมินไปเป็นข้อมูลป้อนระบบต่อไป

7. ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

เมื่อเทียบกับทฤษฎีภาวะผู้นำแล้ว ทฤษฎีการมีส่วนร่วมหรือภาวะผู้ตามนับว่าได้รับความสนใจจากนักวิชาการน้อยมาก ทั้งนี้เพราะผู้คนคิดว่าการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรนั้น หากองค์กรมีภาวะผู้นำที่ดีจะพลอยมีภาวะผู้ตามดีไปด้วย แนวความคิด

เช่นนี้นับว่าค่อนข้างจะแคบเพราะมองปรากฏการณ์เพียงด้านเดียว มองข้ามความสำคัญของผู้ตามและสถานการณ์ที่อยู่รอบ ๆ ตัวผู้นำ

7.1 ทฤษฎีการมีส่วนร่วม มีอยู่หลายทฤษฎี แต่ในที่นี้ผู้วิจัยจะขอเสนอทฤษฎีกลุ่มใหญ่ ๆ คือ (ปทุม ปิยากุล. 2543 : ไม่มีเลขหน้า)

7.1.1 ทฤษฎีความเป็นผู้แทน (Representative) ทฤษฎีนี้เน้นความเป็นผู้แทนของผู้นำและถือว่าการมีส่วนร่วมเป็นเครื่องหมายของการที่จะให้หลักประกันให้การบริหารงานดีแต่ทฤษฎีนี้ดำเนินเฉพาะการวางโครงสร้างสถาบัน เพื่อเป็นเครื่องมือในการให้ผู้ตามเข้ามามีส่วนร่วมแต่มิได้เปิดโอกาสให้ผู้ตามได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในองค์การอย่างแท้จริง ผู้มีส่วนในการตัดสินใจอย่างแท้จริงได้แก่ บรรดาผู้นำต่าง ๆ เท่านั้นส่วนผู้ตามเป็นเพียงไม้ประดับ

7.1.2 ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ตามแนวความคิดของทฤษฎีนี้การมีส่วนร่วมมีวัตถุประสงค์ให้ผู้ตามเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนการวางแผนนโยบาย ยิ่งกว่านั้นทฤษฎีนี้ยังมองการมีส่วนร่วมว่าเป็นการศึกษาและพัฒนาการกระทำทางการเมืองและสังคมที่มีการรับผิดชอบ

7.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ Rogers และ Shoemaker (1971. อ้างใน วิศิษฐ์ ทองสมบูรณ์. 2535 : ไม่มีเลขหน้า) พลังในการตัดสินใจที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ มีดังนี้

7.2.1 การมีส่วนร่วมในอำนาจอย่างกว้างขวาง

7.2.2 การตัดสินใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง โดยมีการปรึกษากับพวกที่รับเหตุผลกระทบ และกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจดังกล่าว มีความสัมพันธ์กับตัวแปร ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับความจำเป็นที่ต้องเปลี่ยนแปลง การชักจูงและการประเมินผล การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงและการตัดสินใจ

7.2.3 การตัดสินใจที่จะยอมรับหรือปฏิเสธอันมีผลจากการประเมิน

7.2.4 การสื่อสารเกี่ยวกับการตัดสินใจ

7.2.5 การกระทำตามการตัดสินใจ

7.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ตามแนวคิดของ Davis (1967. อ้างใน บุญตั้ง อุณแก้ว. 2537 : ไม่มีเลขหน้า) ได้เสนอแนะการสร้างเงื่อนไขเพื่อนำไปสู่การมีส่วนร่วม

7.3.1 จะต้องมีเวลาเพียงพอเพื่อสร้างเงื่อนไขเพื่อนำไปสู่การมีส่วนร่วม

7.3.2 การมีส่วนร่วมจะต้องไม่ฝ่าฝืนค่านิยมเศรษฐกิจของมวลสมาชิก
ผู้ร่วมงานไม่อาจใช้เวลาทั้งหมดในการดำเนินงานแบบการมีส่วนร่วมทุกเรื่องได้

7.3.3 หัวข้อของการมีส่วนร่วม จะต้องสอดคล้องกับผู้มีส่วนร่วมในองค์การ
หรือบางหัวข้อที่บางมวลสมาชิกมีความสนใจร่วมกันหรืองานที่มีความยุ่งยากในการปฏิบัติ

7.3.4 ผู้มีส่วนร่วมจะต้องมีความรู้ ขันน้ันเพียร และมีความรู้ในเรื่องการมีส่วนร่วม

7.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ตามแนวคิดของ Vroom and Yetton (1992. อ้าง
ใน เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. 2524 : ไม่มีเลขหน้า) ได้เสนอแนวทางในการที่จะกำหนดว่า
เมื่อไรควรจะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและควรจะมีส่วนร่วมมากน้อยอย่างไรในการ
ตัดสินใจ ตัวแบบ (Model) ของวรูและเยทตัน ได้เสนอแนะว่าการมีส่วนร่วมในการ
ตัดสินใจนี้ควรที่จะขึ้นธรรมชาติของปัญหาและสถานการณ์ในการกำหนดรูปแบบและปริมาณ
ของในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ วรูและเยทตันได้เสนอกฎไว้ 2 กลุ่ม คือ 1) กฎกลุ่ม
แรกเป็นการส่งเสริมคุณภาพของการตัดสินใจ 2) กฎกลุ่มที่สองการส่งเสริมการยอมรับการ
ตัดสินใจ

การตัดสินใจนั้นมีทางเลือก 5 วิธี ตั้งแต่ผู้บริหารตัดสินใจเองคนเดียว (Unilateral) ไป
จนถึงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างเต็มที่ (Shared) ทางเลือกในการตัดสินใจทั้ง 5 วิธีดังนี้

1. ผู้บริหารใช้ข้อมูลที่มีอยู่แล้วตัดสินใจเองตามลำพัง
2. ผู้บริหารแสวงหาข้อมูลจากผู้อื่นๆ แล้วตัดสินใจเอง
3. ผู้บริหารหรือผู้เกี่ยวข้องเป็นรายบุคคล แสวงหาความคิดและข้อเสนอแนะแล้ว
ตัดสินใจเอง
4. ผู้บริหารปรึกษากับผู้เกี่ยวข้องเป็นกลุ่ม แสวงหาความคิดเห็นร่วมกันโดยการ
อภิปราย
5. ผู้บริหารร่วมคิดกับกลุ่มเกี่ยวกับสถานการณ์และปัญหาแล้วให้กลุ่มตัดสินใจ

สรุปการมีส่วนร่วม หมายถึง การร่วมกำหนดแนวทางการตัดสินใจ คุณภาพของการ
ตัดสินใจการกระทำตามการตัดสินใจ การยอมรับการตัดสินใจ และผลที่เกิดจากการตัดสินใจ
โดยเริ่มจากการตัดสินใจเอง จนถึงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อย่างเต็มที่ คือร่วมคิดค้น
กับกลุ่มเกี่ยวกับสถานการณ์และปัญหาให้กลุ่มตัดสินใจ

7.5 แนวคิดด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน

ขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนแบ่งออกได้เป็นดังนี้ (เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง.

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ของชุมชนเป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญที่สุด เพราะถ้าชาวบ้านยังไม่สามารถเข้าใจปัญหาและสาเหตุของปัญหาด้วยตัวเอง กิจกรรมต่าง ๆ ที่ตามมาก็ไร้ประโยชน์ และที่สำคัญที่สุดคือประชาชนเป็นผู้ใกล้ชิดกับปัญหาย่อมเป็นผู้ที่รู้ปัญหามากที่สุด

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินกิจกรรม การดำเนินการวางแผนเป็นขั้นตอนที่ขาดไม่ได้ หากประชาชนไม่ได้เข้าร่วมในการวางแผนการดำเนินกิจกรรม ประชาชนก็จะไม่สามารถดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ได้เองโดยไม่มีผู้ช่วย

3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงานในส่วนนี้ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสามารถของประชาชนแต่ละคนนั่นเอง โดยที่ใครมีทุนก็สามารถช่วยเหลือด้านเงินทุน หากใครไม่มีเงินทุนก็สามารถช่วยในด้านแรงงานได้

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอน สุดท้ายซึ่งประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นหากประชาชนมีส่วนร่วมก็คือ การที่จะทราบข้อดีข้อเสียของตนเอง

โดยสรุป การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนในการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน ซึ่งเริ่มต้นจาก การค้นหาสาเหตุของปัญหา การวางแผน การปฏิบัติการ และการประเมินผลการปฏิบัติการ

8. องค์การบริหารส่วนตำบล

8.1 ความเป็นมาขององค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นโดยผลของกฎหมาย คือ พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 สืบเนื่องมาจากนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยอย่างจริงจัง จึงกำหนดให้มีการกระจายอำนาจไปสู่ประชาชนในทุกระดับ โดยได้กำหนดให้มีรูปแบบการปกครองท้องถิ่นรูปแบบใหม่ในระดับตำบล ซึ่งเรียกว่า “องค์การบริหารส่วนตำบล” หรือ อบต.

วัตถุประสงค์ของการตราพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าว จึงต้องการยกสถานะของสภาตำบลเป็นนิติบุคคลเป็นราชการส่วนท้องถิ่น เพื่อให้การบริหารงานในระดับตำบลมีประสิทธิภาพมากขึ้นและสามารถรองรับการกระจายอำนาจไปสู่ประชาชนได้มากยิ่งขึ้น โดยองค์การบริหารส่วนตำบลได้มีการจัดชั้นออกเป็น 5 ชั้น โดยมีหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการจัดชั้นขององค์การบริหาร

ส่วนตำบลคือ ใช้เกณฑ์ของรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลจากแหล่งรายได้ต่าง ๆ โดยไม่รวมเงินอุดหนุนจากทางรัฐบาลจัดสรรให้ในปีงบประมาณนั้น ๆ ดังนี้ (กรมการปกครอง. 2540 : 15)

1. องค์การบริหารส่วนตำบล ชั้นที่ 1 องค์การบริหารส่วนตำบลที่มีรายได้เกิน 20 ล้านบาทขึ้นไป มีพนักงานส่วนตำบลได้ 21 คน และสามารถจ้างลูกจ้างชั่วคราว หรือ ลูกจ้างประจำเพื่อช่วยงานได้ 1 – 24 คน

2. องค์การบริหารส่วนตำบล ชั้นที่ 2 องค์การบริหารส่วนตำบลที่มีรายได้เกิน 12 – 20 ล้านบาท มีพนักงานส่วนตำบลได้ 12 คน และสามารถจ้างลูกจ้างชั่วคราว หรือ ลูกจ้างประจำเพื่อช่วยงานได้ 1 – 24 คน

3. องค์การบริหารส่วนตำบล ชั้นที่ 3 องค์การบริหารส่วนตำบลที่มีรายได้เกิน 6 – 12 ล้านบาทขึ้นไป มีพนักงานส่วนตำบลได้ 6 คน และสามารถจ้างลูกจ้างชั่วคราว หรือ ลูกจ้างประจำเพื่อช่วยงานได้ 1 – 24 คน

4. องค์การบริหารส่วนตำบล ชั้นที่ 4 องค์การบริหารส่วนตำบลที่มีรายได้เกิน 3 – 6 ล้านบาทขึ้นไป มีพนักงานส่วนตำบลได้ 4 คน และสามารถจ้างลูกจ้างชั่วคราว หรือ ลูกจ้างประจำเพื่อช่วยงานได้ 1 – 24 คน

5. องค์การบริหารส่วนตำบล ชั้นที่ 1 องค์การบริหารส่วนตำบลที่มีรายได้เกิน 3 ล้านบาทขึ้นไป มีพนักงานส่วนตำบลได้ 3 คน และสามารถจ้างลูกจ้างชั่วคราว หรือ ลูกจ้างประจำเพื่อช่วยงานได้ 1 – 18 คน

ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลได้ดำเนินการ ตาม พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 ซึ่งจะกล่าวในรายละเอียดเบื้องต้นต่อไป

8.2 ความสำคัญขององค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลเป็น องค์กรปกครองของชุมชน คณะผู้บริหาร และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นคนที่อยู่ในชุมชน รับรู้และเข้าใจปัญหา และความต้องการของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบล จึงเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นที่มีความพร้อมด้านปัจจัยในการบริหารหลายประการคือ

1. ปัจจัยในเรื่องคน องค์การบริหารส่วนตำบลมีบุคลากรเป็นของตนเองคือ พนักงานส่วนตำบลและลูกจ้าง ซึ่งอยู่ใต้การบังคับบัญชาของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

2. ปัจจัยเรื่องรายได้ องค์การบริหารส่วนตำบลมีรายได้เป็นของตนเอง ทั้งจากภาษีที่จัดเก็บได้ และจากเงินอุดหนุนของรัฐบาล ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลสามารถนำเงินรายได้ดังกล่าวไปใช้ในการพัฒนาชุมชนของตนเอง ได้อย่างเต็มที่ตรงความต้องการของคนในชุมชนและทันต่อความจำเป็น

3. การพัฒนาชุมชน โดยตัวแทนของชุมชนย่อมสอดคล้องกับหลักการและแนวทางในระบอบประชาธิปไตย องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นภาพจำลองของระบบการเมืองในระดับชาติ จึงเปรียบเสมือนโรงเรียนทางการเมือง

4. องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยงานที่ช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่ของรัฐบาลกลางได้เป็นอย่างมาก เนื่องจากการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือได้ว่าเป็นการมอบหน้าที่และงานของรัฐบาลให้กับประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ได้มีอำนาจในการปกครองตนเอง สามารถตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเอง ได้ตามแนวทางและวิธีการที่คนในชุมชนร่วมกันกำหนดขึ้น

5. องค์การบริหารส่วนตำบลจะกลายเป็นศูนย์รวมปัญหาท้องถิ่นที่มีคุณค่า เนื่องจากบุคคลที่เข้ามาปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบลนั้นจะได้ฝึกฝนตนเอง จนเกิดความชำนาญและทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาชุมชนและพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

8.3 โครงสร้างการบริหารงาน และอำนาจหน้าที่ของ องค์การบริหารส่วนตำบล (อ้างใน พระอัครเดช เสนานิกรณ์. 2548 : 20-26)

8.3.1 สภาพ้องค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วยสมาชิกได้รับเลือกตั้งจากราษฎรในแต่ละหมู่บ้านในตำบลนั้นหมู่บ้านละสองคน สภาพ้องค์การบริหารส่วนตำบลมีประธานสภาหนึ่งคน และรองประธานสภาหนึ่งคน ซึ่งนายอำเภอแต่งตั้ง ตามมติของสภา้องค์การบริหารส่วนตำบล นอกจากนี้ สภาพ้องค์การบริหารส่วนตำบลยังต้องเลือกเลขานุการสภาพ้องค์การบริหารส่วนตำบลหนึ่งคน

8.3.2 คณะผู้บริหาร้องค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย นายก 1 คน ซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นและนายก้องค์การบริหารส่วนตำบลอาจแต่งตั้งรองนายก้องค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งไม่ใช่สมาชิก้องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้ช่วยเหลือในการบริหารราชการของ้องค์การบริหารส่วนตำบลตามที่นายก้องค์การบริหารส่วนตำบลมอบหมายได้ไม่เกิน 2

คน และอาจแต่งตั้งเลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน ซึ่งมีได้เป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2547 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2546

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลดำรงตำแหน่งนับแต่วันเลือกตั้งและมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี นับแต่วันเลือกตั้ง แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้

ในกรณีนายกองค์การบริหารส่วนตำบลดำรงตำแหน่งไม่ครบระยะเวลาสี่ปีก็ให้ถือว่าเป็นหนึ่งวาระและเมื่อได้ดำรงตำแหน่งสองวาระติดต่อกันแล้วจะดำรงตำแหน่งได้อีกเมื่อพ้นระยะเวลาสี่ปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

8.3.3 อำนาจหน้าที่ของสภาองค์การบริหารส่วนตำบล สภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ดังนี้

1. ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาตำบลเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล
2. พิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างข้อบังคับตำบล ร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปีและร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม
3. ควบคุมการปฏิบัติงานของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามนโยบายและแผนพัฒนาตำบล และกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับของทางราชการ

8.3.4 อำนาจหน้าที่ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

มาตรา 59 นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. กำหนดนโยบายโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย และรับผิดชอบในการบริหารราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามกฎหมาย นโยบาย แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ข้อบัญญัติระเบียบ และข้อบังคับของทางราชการ
2. สั่ง อนุญาต และอนุมัติเกี่ยวกับราชการขององค์การบริหารส่วนตำบล
3. แต่งตั้งและถอดถอนรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและเลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบล
4. วางระเบียบเพื่อให้งานขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นไปด้วยความเรียบร้อย
5. รักษาการให้เป็นไปตามข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล
6. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติไว้พระราชบัญญัติและกฎหมายอื่น

มาตรา 60 ให้นายกองค้การบริหารส่วนตำบลควบคุมและรับผิดชอบในการบริหารราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลตามกฎหมาย และเป็นผู้บังคับบัญชาของพนักงานส่วนตำบลและลูกจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบล

โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 5 พ.ศ. 2546

ภาพที่ 3 องค์การบริหารส่วนตำบลโดยพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546

8.3.5 หน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

1. จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก
2. รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะรวมทั้งกำจัดขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูล
3. ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ
4. ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
5. ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
6. ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ
7. คุ้มครองดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
8. บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น
9. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมายโดยจัดสรรงบประมาณหรือบุคลากรให้ตามความจำเป็นและสมควร

8.3.6 หน้าที่ ที่องค์การบริหารส่วนตำบลอาจจะทำได้

1. ให้มีหน้าที่เพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร
2. ให้มีและบำรุงไฟฟ้า หรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
3. ให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ
4. ให้มีและบำรุงรักษาสถานที่ประชุม การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจและสวนสาธารณะ
5. ให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์
6. ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว
7. บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร
8. การคุ้มครองดูแล และรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณะสมบัติของแผ่นดิน
9. หาผลประโยชน์จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล
10. ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือ และท่าข้าม
11. กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์

8.3.7 พนักงานส่วนตำบล อาจจัดแบ่งการบริหารงานออกเป็น

1. สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
2. ส่วนต่างๆ ที่องค์การบริหารส่วนตำบลได้ตั้งขึ้น

8.3.8 รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลมีรายได้ ดังนี้

1. มีรายได้จากภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีโรงเรือน และที่ดิน ภาษีป้าย อากร การฆ่าสัตว์ และผลประโยชน์อื่นอันเกิดจากการฆ่าสัตว์
2. มีรายได้จากภาษี และค่าธรรมเนียมรถยนต์ และล้อเลื่อนที่จัดเก็บไว้ในจังหวัด
3. มีรายได้จากภาษีอากรและค่าธรรมเนียมเพิ่มขึ้น ไม่เกินร้อยละสิบของภาษีอากร และค่าธรรมเนียมประเภทใดประเภทหนึ่งหรือทุกประเภทดังต่อไปนี้
 - 3.1 ภาษีธุรกิจเฉพาะตามประมวลรัษฎากร ซึ่งสถานที่ประกอบการตั้งอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบล
 - 3.2 ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตขายสุราตามกฎหมายว่าด้วยสุราซึ่งร้านขายสุราตั้งอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบล
 - 3.3 ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตในการเล่นการพนันตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน ซึ่งสถานที่เล่นการพนันอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบล
4. มีรายได้จากเงินอากรตามกฎหมายว่าด้วยอากรรังนกอีแอ่น ค่าธรรมเนียมตามกฎหมายว่าด้วยน้ำบาดาล เงินอากรประทานบัตรใบอนุญาต และอาชญาบัตรตามกฎหมายว่าด้วยการประมง ค่าภาคหลวง และค่าธรรมเนียมตามกฎหมาย ว่าด้วยป่าไม้ และค่าธรรมเนียมจดทะเบียนสิทธิ และนิติกรรม ตามประมวลกฎหมายที่ดิน
5. มีรายได้จากค่าภาคหลวงแร่ตามกฎหมายว่าด้วยแร่ และค่าภาคหลวงปิโตรเลียมตามกฎหมายว่าด้วยปิโตรเลียม
6. กฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติ ในองค์การบริหารส่วนตำบลใดให้แบ่งให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบลนั้น ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง
7. องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจออกข้อบังคับตำบล เพื่อเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มโดยให้กำหนดเป็นอัตราภาษีมูลค่าเพิ่ม เพิ่มขึ้นจากอัตราที่เรียกเก็บตามประมวลรัษฎากร ดังต่อไปนี้
 - 7.1 ในกรณีที่ประมวลรัษฎากรเรียกเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม ในอัตราร้อยละศูนย์ ให้องค์การบริหารส่วนตำบลเก็บในอัตราร้อยละศูนย์

7.2. ในกรณีที่ประมวลรัษฎากรเรียกเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มในอัตราอื่นให้องค์การบริหารส่วนตำบล เก็บหนึ่งในเก้าของอัตราภาษีมูลค่าเพิ่ม ที่เรียกเก็บตามประมวลรัษฎากร

8. องค์การบริหารส่วนตำบลอาจมีรายได้ ดังต่อไปนี้

- 8.1. รายได้จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล
- 8.2. รายได้จากสาธารณูปโภคขององค์การบริหารส่วนตำบล
- 8.3. รายได้จากกิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์ขององค์การบริหารส่วนตำบล
- 8.4. ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาตและค่าปรับตามที่จะมีกฎหมายกำหนดไว้
- 8.5. เงินและทรัพย์สินอื่นที่มีผู้อุทิศให้
- 8.6. รายได้อื่นตามที่รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐจัดสรรให้
- 8.7. เงินอุดหนุนจากรัฐบาล
- 8.8. รายได้อื่นตามที่จะมีกฎหมายกำหนดให้เป็นขององค์การบริหารส่วนตำบล
- 8.9. องค์การบริหารส่วนตำบลอาจกู้เงินจากกระทรวง ทบวง กรม องค์การหรือนิติบุคคลต่างๆ ได้เมื่อได้รับอนุญาตจากสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

8.3.9 รายจ่ายขององค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย

1. เงินเดือน
2. ค่าจ้าง
3. เงินค่าตอบแทนอื่นๆ
4. ค่าใช้สอย
5. ค่าวัสดุ
6. ค่าครุภัณฑ์
7. ค่าที่ดิน สิ่งก่อสร้าง และทรัพย์สินอื่นๆ
8. ค่าสาธารณูปโภค
9. เงินอุดหนุนหน่วยงานอื่น
10. รายจ่ายอื่นใดตามข้อผูกพัน หรือตามที่มีกฎหมายหรือระเบียบของกระทรวงมหาดไทยกำหนดไว้

8.3.10 การกำกับดูแลองค์การบริหารส่วนตำบล

นายอำเภอมีอำนาจกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามกฎหมาย และระเบียบข้อบังคับของทางราชการ

องค์การบริหารส่วนตำบลก็คือ หน่วยบริหารราชการส่วนท้องถิ่นที่รัฐบาลกระจายอำนาจ ให้ปกครองตนเองในระดับตำบลอันเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นเต็มรูปแบบที่มีสมาชิกสภาท้องถิ่น และกรรมการบริหาร ส่วนมาจากการเลือกตั้ง นอกจากนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลยังมีรายได้ เป็นของตนเอง สามารถใช้จ่ายเงินได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้ โดยอยู่ภายใต้ การกำกับดูแลของนายอำเภอที่เป็นตัวแทนของรัฐบาลในระดับภูมิภาค

9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พยุฒ มีทองคำ (2537 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในการกำจัดขยะและสิ่งปฏิกูล ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผู้วิจัยได้พบว่า

ความรู้ความเข้าใจของประชาชนในส่วนที่เกี่ยวกับพื้นที่การปกครองของหน่วยงานการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ประชาชนมีความเข้าใจว่าระหว่างเทศบาลนครเชียงใหม่ สุขาภิบาลช้างเผือก และองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ ประชาชนรู้จักเทศบาลนครเชียงใหม่มากที่สุด และรู้จักองค์การบริหารส่วนจังหวัดน้อยที่สุด

ความรู้ความเข้าใจของประชาชน ในเรื่องเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่การกำจัดและสิ่งปฏิกูล ปรากฏว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจว่า การกำจัดและสิ่งปฏิกูลในเขตที่อยู่อาศัยของเขาเป็นหน้าที่ของเทศบาลนครเชียงใหม่ เขาต้องการให้เทศบาลนครเชียงใหม่ทำหน้าที่กำจัดและสิ่งปฏิกูลในเขตที่อยู่อาศัยของเขา ประชาชนเห็นว่า เทศบาลนครเชียงใหม่ มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องกำจัดและสิ่งปฏิกูลในเขตที่อยู่อาศัยของเขาด้วย แสดงให้เห็นว่า ประชาชนส่วนใหญ่ไม่รู้และไม่เข้าใจอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในการกำจัดและสิ่งปฏิกูลแต่อย่างใด

ความรู้ความเข้าใจของประชาชน ในวิธีการกำจัดและสิ่งปฏิกูลที่ถูกต้อง ปรากฏว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีกำจัดและสิ่งปฏิกูลธรรมดาทั่วไปที่ถูกต้องเหมาะสมอยู่ในเกณฑ์ดีพอสมควร และเข้าใจวิธีการกำจัดและสิ่งปฏิกูลที่เป็นสารพิษถูกต้องพอสมควรด้วย ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการแยกขยะและกำจัดและสิ่งปฏิกูลก่อนนำไปกำจัด

ความรู้ความเข้าใจของผู้บริหารและสมาชิกสภาจังหวัดที่ว่า ทราบหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในการกำจัดและสิ่งปฏิกูลหรือไม่นั้น ปรากฏว่า ผู้บริหารและสมาชิกสภาจังหวัดส่วนใหญ่ทราบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีหน้าที่กำจัดและสิ่งปฏิกูลเช่นเดียวกับ

เทศบาลและสุขาภิบาล และมีความรู้ความเข้าใจว่ากฎหมายกำหนดให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดดำเนินการกำจัดและสิ่งปฏิกูลตามถ้อยคำที่กฎหมายกำหนด แต่ผู้บริหารและสมาชิกสภาจังหวัดส่วนใหญ่ ไม่ทราบในทางลึกกว่า กฎหมายกำหนดไว้ในหมวดที่เท่าใดของพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ. 2498

ความรู้ความเข้าใจของผู้บริหารและสมาชิกสภาจังหวัดในวิธีการกำจัดและสิ่งปฏิกูลที่ถูกต้อง ปรากฏว่า ผู้บริหารและสมาชิกสภาจังหวัดส่วนใหญ่ มีความรู้ความเข้าใจในวิธีการกำจัดและสิ่งปฏิกูลที่ถูกต้อง และใช้กันโดยทั่วไปพอสมควร รวมทั้งรู้และเข้าใจว่า ควรมีการแยกประเภทและสิ่งปฏิกูลก่อนนำไปกำจัดเป็นอย่างดี และมีความรู้ความเข้าใจวิธีการกำจัดและสิ่งปฏิกูลที่เป็นสารพิษพอสมควรด้วย

เหตุที่ประชาชนไม่เรียกร้องให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดเข้ามาดำเนินการกำจัดและสิ่งปฏิกูลตามอำนาจหน้าที่นั้น ประชาชนไม่เรียกร้องให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดเข้ามาดำเนินการกำจัดและสิ่งปฏิกูลตามอำนาจหน้าที่นั้น น่าจะมีเหตุผลจาก

1. ประชาชนรู้จักการปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน้อยที่สุด รู้จักเทศบาลมากที่สุด รู้จักสุขาภิบาลรองลงมา และบางส่วนไม่รู้จักองค์การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นเลย
2. ประชาชนเข้าใจว่า บ้านเรือนที่เขาอยู่อาศัยนั้นอยู่ในเขตเทศบาล ทั้ง ๆ ที่โดยความเป็นจริงบ้านเรือนของเขานั้นตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนจังหวัด
3. ประชาชนเข้าใจว่าการกำจัดและสิ่งปฏิกูลในเขตบ้านเรือนที่เขาอยู่อาศัย เป็นหน้าที่ของเทศบาล
4. ประชาชนมีความเข้าใจว่ากฎหมายกำหนดให้เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ที่จะต้องกำจัดและสิ่งปฏิกูลในเขตที่อยู่อาศัยของเขา
5. ประชาชนมีความต้องการให้เทศบาลทำหน้าที่กำจัดและสิ่งปฏิกูลในเขตที่อยู่อาศัยของเขาด้วย

จากการศึกษาวิจัยของ พยุณ มีทองคำ ในเรื่องปัญหาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในการกำจัดขยะและสิ่งปฏิกูล : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ผู้วิจัยสามารถที่จะนำไปใช้ประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาความพร้อมในการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดมหาสารคามในแง่ที่ว่า นำเอาประเด็นปัญหา/อุปสรรคที่เกิดจากประชาชน และผู้บริหารมาศึกษาเพื่อหาแนวทางใน

การแก้ปัญหา/อุปสรรคให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดที่จะกระทำได้ ทั้งนี้ยังสามารถที่จะทำการกำหนดข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาความร่วมมือในการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดมหาสารคามได้ใกล้เคียงกับสภาพที่เป็นจริงมากที่สุด

ภัสวดี เชื้อบัณฑิต (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการจัดการมูลฝอยในมหาวิทยาลัยขอนแก่น การศึกษาครั้งนี้มีประโยชน์เพื่อ ศึกษาสภาพของการจัดการมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดต่างๆ เสนอแนวทางเบื้องต้นในการจัดการมูลฝอยที่เหมาะสม ลักษณะการวิจัย เป็นการศึกษาเชิงสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง (Cross Sectional Analytic Survey) โดยการสำรวจรวบรวมข้อมูลข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกาจัดมูลฝอย จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในมหาวิทยาลัยขอนแก่น และเทศบาลเมืองขอนแก่น การตรวจหาปริมาณและน้ำหนัก แยกองค์ประกอบ หากความรู้ขึ้นของมูลฝอยแต่ละแหล่งกำเนิด และสำรวจข้อมูลพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ-สังคม โดยใช้แบบสอบถาม

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการมูลฝอยพบว่าส่วนมากภาชนะกักเก็บมูลฝอยจะเป็นถัง โลหะหรือถังพลาสติก ปิ๊บ ตะกร้า เข่ง ความจุประมาณ 20-50 ลิตร บางบ้านจะใส่ถุงพลาสติกก่อนนำไปใส่ถังที่จัดไว้ หอพักหรือแฟลตใช้บ็อกซ์เมนต์ขนาด 2 ลูกบาศก์เมตร ถึงขนาด 200 ลิตร ที่มีความสูงมากบางแห่ง จะมีปล่องทิ้งมูลฝอยจากชั้นต่างๆ ลงมากองรวมอยู่ในห้องชั้นล่าง และมีประตูปิด-เปิด สำหรับเจ้าหน้าที่เก็บขน สถานที่ทำการที่รองรับ ใช้ถังโลหะขนาด 200 ถึงพลาสติก โรงเรียน ใช้บ็อกซ์เมนต์เปิด โถง ขนาด 2 ลูกบาศก์เมตร สภาพภาชนะบางส่วนชำรุด ผุกร่อน ล้ม บางแห่งมูลฝอยล้นถัง บริเวณรอบถังมูลฝอยเคลื่อนกาดการเก็บขนมูลฝอยเป็นหน้าที่ของเทศบาลเมืองขอนแก่น โดยจัดรถบรรทุกชนิดเปิดข้างเทท้าย 1-2 คัน พนักงานเก็บขน 4 คน เก็บวันละ 2-3 เที่ยว เริ่มตั้งแต่ 0.5.00-15.00 น.

ปริมาณมูลฝอยของมหาวิทยาลัยขอนแก่นทั้งหมด เฉลี่ยวันละ 8.3 ตัน/วัน ปริมาณมูลที่เก็บขนเฉลี่ยได้วันละ 6.5 ตัน/วัน ตกค้างวันละ 1.8 ตัน อัตราการผลิตมูลฝอยเฉลี่ยเท่ากับ 0.44 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน มูลฝอยส่วนใหญ่มาจากบ้านพักอาศัยเฉลี่ยร้อยละ 41.48 รองลงมาเป็นร้านอาหารและร้านค้าร้อยละ 29.49 หอพักนักศึกษาร้อยละ 19.48 โรงเรียนร้อยละ 8.35 และสถานที่ทำการร้อยละ 0.49 อัตราการเกิดมูลฝอยแต่ละแหล่งกำเนิด พบว่าบ้านพักอาศัยร้านอาหารหอพัก โรงเรียน และสถานที่ทำการ มีอัตราการเกิดมูลฝอย 0.6 กิโลกรัม/คน/วัน และ 0.0071 กิโลกรัม/คน/วัน ตามลำดับ

ความหนาแน่นเฉลี่ย 188 กิโลกรัม/ลูกบาศก์เมตร ความชื้นของมูลฝอย ร้อยละ 65.46 องค์ประกอบมูลฝอยส่วนใหญ่เป็นพวกสารอินทรีย์เฉลี่ยร้อยละ 52.06 รองลงมาเป็นเศษ

กระดาษรี้อยละ 21.15 และพลาสติกรี้อยละ 15.72 สำหรับสารอินทรีย์ เช่น พวกโลหะมี
ประมาณน้อยโดยคอคดเฉลี่ยเป็นร้อยละ 3.7 โดยน้ำหนัก แก้วกระเบื้องรี้อยละ 1.78 โดยน้ำหนัก
การกำจัดมูลฝอย โดยการฝังกลบและการเผากลางแจ้งเป็นครั้งคราว ณ สถานที่กำจัด
ของเทศบาลนครขอนแก่น ห่างจากตัวเมือง 17 กิโลเมตร

การปรับปรุงการจัดการขยะมูลฝอยในมหาวิทยาลัยขอนแก่นเบื้องต้น ได้แก่ การ
จัดการภาชนะรองรับมูลฝอยที่ถูกสุขลักษณะ เพิ่มการตรวจที่รองรับมูลฝอยให้อยู่ในสภาพดี
ควรเพิ่มถังรองรับมูลฝอยขนาด 200 ลิตร อีกประมาณ 80 ถังเป็นอย่างน้อย เน้นการ
ประชาสัมพันธ์ขอความร่วมมือประชากรให้มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย ปรับปรุงการ
ทำงานของพนักงานเก็บขนมูลฝอย และพัฒนาถนนในมหาวิทยาลัยขอนแก่นให้มี ปรับ
ค่าธรรมเนียมการเก็บภาชนะเพิ่มขึ้นเป็น 20 บาทต่อเดือน มหาวิทยาลัยขอนแก่นอาจ
ดำเนินการจัดมูลเองหรือจ้างเอกชนดำเนินการ แนวทางในการจัดการมูลฝอยที่ดีที่สุด คือ ทั้ง
ผู้ผลิตและผู้บริโภคควรจะเป็นผู้ลดใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้เกิดมูลฝอยน้อยลง ใน
ขณะเดียวกันผู้ผลิตควรจะมีการรับผิดชอบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม

บันทึก เพียรคำ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษารูปแบบการจัดการ
ขยะของครัวเรือนในเขตชนบท : กรณีศึกษาตำบลศรีณรงค์ อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์
ผลการวิจัยปรากฏ ดังนี้

1. ครัวเรือนในเขตชนบทมีรูปแบบการจัดการขยะ ในลักษณะที่เป็นขั้นตอนและ
วิธีการที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ การทิ้งขยะ การเก็บรวบรวมขยะ และการกำจัดขยะ โดย
ครัวเรือนในเขตชนบทส่วนใหญ่มีรูปแบบการจัดการขยะที่ถูกต้องบางส่วน รองลงมา
มีรูปแบบการจัดการขยะที่ไม่ถูกต้อง และมีการจัดการที่ถูกต้องตามลำดับ คะแนนเฉลี่ยของ
รูปแบบการจัดการขยะเท่ากับ 27.016 คิดเป็นร้อยละ 50.03 ของคะแนนเต็ม

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการจัดการขยะของครัวเรือนในเขตชนบท เมื่อ
ทดสอบด้วยสถิติไคสแควร์ (Chi-Square) พบว่าฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน การแบ่ง
หน้าที่ในการจัดการขยะของครัวเรือน ความรู้เกี่ยวกับขยะของครัวเรือน การได้รับข้อมูล
ข่าวสารเกี่ยวกับขยะของครัวเรือน และการรับรู้กฎระเบียบเกี่ยวกับการจัดการขยะของชุมชน
มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการจัดการขยะของครัวเรือนในเขตชนบทอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ 0.05

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบการจัดการขยะของครัวเรือนในเขตชนบท อย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อทดสอบด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ได้แก่ การแบ่งหน้าที่ในการจัดการขยะของครัวเรือน ความรู้เกี่ยวกับขยะของครัวเรือน และการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับขยะของครัวเรือน

ส่วนปัจจัยด้านฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน จำนวนสมาชิกของครัวเรือน ความทันสมัยในการอุปโภค บริโภคของครัวเรือน และการรับรู้กฎระเบียบเกี่ยวกับการจัดการขยะของชุมชน ไม่มีอิทธิพลต่อรูปแบบการจัดการขยะของครัวเรือน ในเขตชนบทอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากงานวิจัยข้างต้นสามารถนำมาใช้ประโยชน์คือ สามารถจะนำเอาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบการจัดการขยะ ซึ่งทั้งทางด้านรูปแบบทางด้านการทิ้งขยะ การเก็บรวบรวมขยะและการกำจัดขยะนั้นว่าในชนบทนั้นได้มีการจัดการได้ถูกรูปแบบมากน้อยแค่ไหน แล้วปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คือ ฐานะทางเศรษฐกิจ ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ เข้ามาใช้ประกอบสำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการศึกษาถึงความพร้อมในการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดมหาสารคาม

สุลักษณ์ นิสัยนต์ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องแนวทางการจัดการขยะของเทศบาลเมืองหนองบัวลำภู ผลปรากฏดังนี้

1. ความรู้ของประชาชนกลุ่มตัวอย่าง เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของความรู้ก่อนและหลังใส่กิจกรรมแทรกแซง โดยใช้การทดสอบ พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในทุกหัวข้อ ซึ่งพอจะสรุปได้ว่า การดำเนินกิจกรรมแทรกแซงมีผลทำให้ประชาชนมีความรู้เพิ่มขึ้น
2. ทักษะคติของประชาชนกลุ่มตัวอย่าง เปรียบเทียบก่อนและหลังใส่กิจกรรมแทรกแซงในทุกประเด็น โดยใช้ค่าสถิติ Wilcoxon Sign Rank Test พบว่า ส่วนใหญ่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งหมายความว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อการกำจัดขยะดีขึ้น
3. การปฏิบัติเกี่ยวกับการกำจัดขยะของประชาชนกลุ่มตัวอย่างเปรียบเทียบกับก่อนและหลังใส่กิจกรรมแทรกแซงโดยใช้สถิติ McNemar test พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในทุกประเด็น ซึ่งกล่าวได้ว่า การใส่กิจกรรมแทรกแซงมีผลทำให้ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติเกี่ยวกับการกำจัดขยะถูกต้องมากขึ้น

จากผลของการเปรียบเทียบความรู้ ทักษะคติ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการกำจัดขยะก่อนและหลังใส่กิจกรรมแทรกแซงดังกล่าวพอจะสรุปได้ว่า กิจกรรมแทรกแซงที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการมีผลทำให้ความรู้ ทักษะคติ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการกำจัดขยะของประชาชนใน

เขตเทศบาลเมืองหนองบัวลำภู ดีขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมแทรกแซงดังกล่าวข้างต้นเป็นแนวทางที่ทำให้ประชาชนให้ความร่วมมือต่อการกำจัดขยะกับเทศบาลมากขึ้น

จากการศึกษางานวิจัยดังกล่าวข้างต้นนี้ทำให้ผู้วิจัยสามารถนำมาใช้สำหรับการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบความรู้ความสามารถเกี่ยวกับระบบบริหาร ซึ่งก็จะประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การจัดบุคคล เทคโนโลยี และงบประมาณ รวมถึงการจัดเก็บขยะ การขนย้าย และการกำจัดขยะระหว่างปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลกับประธานกรรมการบริหาร องค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งนี้เพื่อที่จะได้นำเอาข้อเปรียบเทียบว่าดังกล่าวขึ้นไปปรับประยุกต์ เพื่อให้เตรียมความคิดในการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัดมหาสารคาม ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพสิ่งแวดล้อมและความเป็นจริงให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้มีประสิทธิภาพหรือไม่

อารีย์ วงศ์เกษม (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องการบริหารและการจัดการมูลฝอยโดยองค์การบริหารส่วนราชการท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาลเมืองพล อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยพบว่า ในการบริหารและการจัดการองค์การบริหารส่วนราชการท้องถิ่นเทศบาลเมืองพล เป็นอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมายในการจัดระบบการบริหาร ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การจัดบุคลากร เทคโนโลยี และการงบประมาณกับการจัดการเหล่านี้เป็นองค์ประกอบของการบริหารงานในองค์การ หากระบบเหล่านี้มีประสิทธิภาพก็จะมีส่วนทำให้การบริหารและการจัดการองค์การบริหารเทศบาลเกิดประสิทธิผลในด้านผลผลิตและความพึงพอใจของผู้บริการและผู้รับบริการ และการจัดการได้มาตรฐานตามที่กระทรวงวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อมกำหนดไว้ และเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารและการจัดการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากงานวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ คือ ผู้วิจัยสามารถที่จะนำเอาความรู้จากการศึกษาถึงกระบวนการในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการวางแผนการจัดองค์การ การจัดบุคลากร เทคโนโลยี และงบประมาณมาใช้ในด้านการจัดการกิจกรรมของการจัดการขยะทั้งทางด้านการจัดเก็บรวบรวม การขนย้ายและการกำจัดขยะ ในองค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัดมหาสารคาม ทั้งนี้เพื่อที่จะนำไปเปรียบเทียบดูก่อนว่าใช้กิจกรรมเข้ามามีส่วนร่วมและหลังมีกิจกรรมเข้ามามีส่วนร่วมนั้นมีการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นมากหรือน้อยเพียงใดแค่ไหน เพื่อที่จะได้มีการปรับปรุงได้ต่อสถานการณ์ทัน

ปทุม ปิยาภุค (2543 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการศึกษา เขตปฏิบัติการทางการศึกษาที่ 1 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยพบว่า

1. องค์การบริหารส่วนตำบลมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับ “ปานกลาง” โดยมีส่วนร่วมในด้านรับทราบผลการดำเนินงานตามแผนของโรงเรียนอยู่ในระดับ “มาก”

2. ปัญหาการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ “ปานกลาง” ปัญหาที่สำคัญ คือ ปัญหาด้านจุดมุ่งหมายของการมีส่วนร่วมและปัญหาด้านการประสานงาน

3. สำหรับข้อเสนอแนะที่สำคัญคือ ทั้งโรงเรียน และองค์การบริหารส่วนตำบลควรปรับปรุง เกี่ยวกับด้านการประสานงานและด้านจุดมุ่งหมายของการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลให้ชัดเจน

จากงานวิจัยที่ได้กล่าวมานี้ ผู้วิจัยสามารถนำเอาองค์ความรู้ดังกล่าวนี้มาประกอบการทำวิจัยครั้งนี้ได้ คือ ใช้เพื่อเป็นการศึกษาปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัดมหาสารคาม ทั้งนี้เพื่อเป็นการหาแนวทางในการศึกษาการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัดมหาสารคามในด้านการเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ของการศึกษาวิจัย

จิราพร แพงแพน และอัจฉรา พจนรักษ์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาแนวทางการเลือกใช้ประโยชน์จากมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม จากการศึกษา พบว่า

ในแต่ละวันมีมูลฝอยที่เกิดขึ้นในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคามวันละ 37.75 ตัน โดยประมาณ และมีอัตราการเกิดมูลฝอยโดยเฉลี่ย 0.83 กิโลกรัมต่อวันต่อคน และจากการศึกษาองค์ประกอบของมูลฝอยพบว่า มีองค์ประกอบโดยเฉลี่ยของเศษอาหารร้อยละ 60.51 กระดาษร้อยละ 1.55 พลาสติกร้อยละ 16.07 ยาง หนังสืร้อยละ 0.13 ผ้าร้อยละ 0.15 แก้วร้อยละ 2.68 โลหะร้อยละ 1.55 โฟมร้อยละ 0.74 มูลฝอยอันตรายร้อยละ 0.10 และมูลฝอยอื่นๆ ร้อยละ 0.003 และพบว่าองค์ประกอบมูลฝอยมากที่สุด คือ เศษอาหาร พบถึงร้อยละ 60.51 สัดส่วนขององค์ประกอบมูลฝอยที่พบรองมาคือ มูลฝอยที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ คือ พบถึงร้อยละ 36.56 ซึ่งแนวทางการใช้ประโยชน์จากมูลฝอยประเภทนี้คือ การแยกองค์ประกอบเหล่านี้แล้วนำไปแล้วเปลี่ยนให้เกิดมูลค่าและจากการศึกษาพบว่าให้มูลค่าถึงวันละ 54,843.71 บาทต่อวัน

เฉลิมเกียรติ สุริยะวงศ์ และวนิชฐา ทิพย์เนตร (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการจัดการมูลฝอยในเทศบาลเมืองมหาสารคาม การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาจัดเก็บมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม เพื่อศึกษาส่วนประกอบของมูลฝอย ปริมาณ คุณลักษณะทาง

กายภาพและเคมีมูลฝอย จากภาชนะรับรอมมูลฝอย (ถังขยะ) จากจุกรวบรวม และกำจัดมูลฝอย เทศบาลเมืองมหาสารคาม และเสนอแนวทางเบื้องต้นในการจัดการมูลฝอยที่เหมาะสม

การจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม ปัจจุบันอยู่ในความรับผิดชอบของ งานรักษาความสะอาด กองสาธารณสุข และสิ่งแวดล้อม เทศบาลเมืองมหาสารคาม โดยมีพื้นที่รับผิดชอบทั้งหมด 24.14 ตารางกิโลเมตร มีประชากรจำนวนทั้งสิ้น 61,764 คน มีแหล่งผลิตมูลฝอยที่สำคัญคือ อาคารพาณิชย์ ที่พักอาศัย หอพัก โรงแรม ตลาดสด สถานศึกษา และสถานที่ราชการมีภาชนะรองรับมูลฝอยที่อยู่ในเขตรับผิดชอบให้บริการของเทศบาล จำนวน 1,339 ใบ ที่ประชาชนจัดหามาเอง 122 ใบ รวมมีภาชนะรับรอมในเขต เทศบาลเมืองมหาสารคาม จำนวนทั้งสิ้น 1,521 ใบ มีรถขนมูลฝอยทั้งหมดจำนวน 9 คัน เป็นรถประเภทเปิดข้างท้าย 4 คัน รถบรรทุก 6 ล้อแบบท้าย 1 คัน รถบรรทุก 10 ล้อแบบท้าย 1 คัน และรถอัดขยะ 3 คัน มีพนักงานประจำรถจำนวน 4 คน แบ่งเป็นพนักงานขับรถ 1 คน และพนักงานเก็บขนมูลฝอย 3 คน ยกเว้นรถอัดขยะที่มีพนักงานประจำเพียง 2 คน ทำการเก็บขนวันละ 1-3 เที่ยว การเก็บขนมูลฝอยแบบออกเป็น 2 รอบคือ รอบเช้าและรอบเย็น รอบเช้าเริ่มทำงานปฏิบัติงานตั้งแต่ 05.30 - 15.00 น. รอบเย็นเริ่มประมาณ 16.30- 22.0น. โดยที่รอบเช้าแบ่งเส้นทางรถเก็บขนออกเป็น 7 เขต และรอบเย็นแบ่งออกเป็น 3เขต ซึ่งแต่ละเขตมีรถเก็บขนมูลฝอยรับผิดชอบเขตละ 1 คัน มีปริมาณมูลฝอยที่เก็บได้เฉลี่ยวันละ 37,419.74 กิโลกรัมต่อวัน และมีอัตราการผลิตมูลฝอยเฉลี่ย 0.6กิโลกรัมต่อคนต่อวัน ส่วนประกอบมูลฝอยส่วนใหญ่เป็นเศษอาหาร รองลงมาเป็นพลาสติกและกระดาษ มีความหนาแน่นปกติเฉลี่ย 228 กิโลกรัมต่อลูกบาศก์เมตร ความชื้นเฉลี่ยร้อยละ 51.09 การกำจัดมูลฝอยปัจจุบันใช้วิธีการฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล (Sanitary Landfill) ณ สถานที่กำจัด ตำบลหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ห่างจากตัวเมืองประมาณ 10 กิโลเมตร

บัณฑิต เอื้อวัฒนภูกุล และโพฤทธิ์ สุขเกิด (2544 : 61) ได้ทำวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษาศูนย์วัสดุรีไซเคิล และธนาคารขยะ เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ โครงการธนาคารขยะศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชนเป็นโครงการที่มุ่งจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนของเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานครจัดเป็นโครงการจัดการขยะมูลฝอยโดยเน้นที่การมีส่วนร่วมของชุมชนนับเป็นโครงการที่ประสบความสำเร็จในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในระหว่างชุมชน รวมทั้งมีส่วนช่วยในการดำเนิน โครงการความสำเร็จที่เห็นได้ชัดเจนอีกประการหนึ่งคือความสะอาดที่เกิดขึ้นในชุมชน ปริมาณขยะที่ลดลงอย่างเห็นได้ชัด ผลสำเร็จอีกด้านที่นับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งคือ เกิดกระบวนการ

เรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนในอันที่จะเรียนรู้ปัญหาและร่วมกันหาแนวทางแก้ไข ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันนี้จะส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมด้านอื่น ๆ ของชุมชนมีโอกาสที่จะประสบผลสำเร็จได้มากยิ่งขึ้น

บุญเลิศ โสตกฤ และวันทนา เทพทอง (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาคุณลักษณะของมูลฝอยในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ขามเรียง) เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนการจัดการมูลฝอยในอนาคต

จากการศึกษาคุณลักษณะของมูลฝอยในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ขามเรียง) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการมูลฝอย ลักษณะสมบัติของมูลฝอยทางกายภาพและทางเคมีรวมไปถึงเสนอแนะแนวทางเบื้องต้นในการจัดการมูลฝอย

ผลการศึกษา พบว่าหน้าที่ในการเก็บมูลฝอยเป็นของฝ่ายอาคารสถานที่ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยมีรถเก็บขนมูลฝอยหลักชนิดอัดท้าย จำนวน 1 คัน ขนาดความจุ 5 ลูกบาศก์เมตร ภาชนะเก็บกักมูลฝอยแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ ถังพลาสติกสี่เหลี่ยมทรงสูงที่มีฝาปิดความจุ 240 ลิตร ถังพลาสติกทรงสูงมีฝาปิดความจุ 120 ลิตร ถังพลาสติกกลมทรงกระบอกไม่มีฝาปิดความจุ 100 ลิตร และถังพลาสติกทรงกระบอกมีฝาปิด –เปิดมีหูหิ้วด้านขวาความจุ 60 ลิตร ปริมาณการเกิดมูลฝอยเฉลี่ยวันละ 5.2 ลูกบาศก์เมตร อัตราเกิดมูลฝอยเฉลี่ย 0.076 กิโลกรัมต่อคน ต่อวัน องค์ประกอบของมูลฝอยที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นพวกเศษอาหาร 33.83 เปอร์เซ็นต์ และปริมาณแฉะเฉลี่ย 6.38 เปอร์เซ็นต์

การกำจัดมูลฝอย ปัจจุบันกำจัดโดยการเทลงในบ่อดิน ซึ่งเป็นวิธีการกำจัดแบบไม่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล โดยสถานที่กำจัดที่กำจัดมูลฝอยเป็นพื้นที่ของมหาวิทยาลัย มีลักษณะเป็นบ่อดิน ที่ขุดขึ้นเพื่อนำดินมาใช้ประโยชน์ อยู่บริเวณด้านหลังของอาคารบรมราชกุมารี ระยะทางห่างจากอาคารราชกุมารี ประมาณ 800 เมตร ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางเบื้องต้นในการวางแผนการจัดการมูลฝอยในอนาคตต่อไป

พานิช แก่นกาญจน์ และสาวิตรี วิจิต (2545 : บทคัดย่อ) ได้วิเคราะห์หาอัตราการระบายกลิ่นจากหลุมฝังกลบขยะแบบถูกสุขาภิบาลของเทศบาลเมืองมหาสารคาม พบว่า

ขยะมูลฝอยที่ไม่สามารถฝังกลบได้หมดในแต่ละวันก่อให้เกิดกลิ่นรบกวนชุมชนรอบ ๆ ขณะที่ประเทศไทยยังไม่มีค่ามาตรฐานและแนวทางในการตรวจวัดกลิ่น ในการนี้จึงได้มีการศึกษาการระบายกลิ่นและปัจจัยที่มีผลต่ออัตราการระบายกลิ่น อันได้แก่ อุณหภูมิ และอายุขยะมูลฝอย

การศึกษาอัตราการระบายกลิ่น โดยเก็บตัวอย่างด้วย Static Chamber จากนั้นเจือจางด้วย กลิ่นวิธี Dilution Syringe Method (ASTM-E679)

จากการศึกษา พบว่า อายุของขยะมูลฝอยและอุณหภูมิตัวอย่างกับอุณหภูมิอากาศส่งผลกระทบต่ออัตราการระบายกลิ่นน้อย โดยมีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.119 แบบละ 0.263 ตามลำดับ ของ ที่อุณหภูมิภายในกล่องเก็บตัวอย่างมีความสัมพันธ์เท่ากับ 0.072 AT/see ปัจจัยการระบายกลิ่น โดยเฉลี่ยมีค่าเท่ากับ 1.31 DT/see.m² และค่าความเข้มข้นของกลิ่น โดยเฉลี่ยมีค่าเท่ากับ 26.54 DT ทั้งนี้ค่าความเข้มข้นดังกล่าวมีค่าเกินมาตรฐานของ The Massachusetts Department of Environment Protection (DEP) ซึ่งกำหนด หาค่าความเข้มข้นไม่เกิน 5 DT

จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น แสดงให้เห็นว่าการบริหารจัดการมูลฝอยยังมีปัญหาในด้านพื้นที่ในการกำจัดมูลฝอยไม่เพียงพอ ขาดอุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้ และเทคโนโลยีในการกำจัดมูลฝอย และขาดความร่วมมือจากประชาชน เมื่อมีปัญหา เหล่านี้สะท้อนกลับไปให้เห็นถึงความไม่มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการมูลฝอยของ หน่วยงานหรือองค์กรที่มีหน้าที่ในการจัดการมูลฝอยนั่นเอง